

İDARİ YARGI KARARLARININ ŞEKLİ ÜZERİNE ELEŞTİREL BİR İNCELEME

*A Critical Review on the Form of Decisions of Administrative
Judiciary*

Dr. Serkan KIZILYEL*

ÖZET

Hukukun üstünlüğünü korumak ve diğer kuvvetleri hukuk içinde tutmak için kurulan yargının kendi işlevini yerine getirmesinin tek aygıtı kararlarıdır. Bu kararların nitelikli olabilmesi ve beklenen etkiyi doğurabilmesi için hem içeriğinin hem de şeklinin iyi tasarlanması gerekir. İdari yargının bütün çabasını kararların içeriğine adanmış olması nedeniyle diğer unsur olan kararların şekli konusunda gelişme sağlanamamaktadır. Yaklaşık bir asırdır aynı şekilde yazılan idari yargı kararlarının zamanın ve ihtiyaçların gerisinde kalan yönleri bulunmaktadır. Kararların şeklinin mevcut hali ile pratik sonuçlar doğurduğu açıktır. Bununla birlikte kararlar, bölümleri itibarıyla belirsiz, cümle yapısı yönünden karışık, tarafların argümanlarını karşılaması bakımından zayıf ve gerekçe konusunda ise yetersizdir. Bu nedenle, karşılaştırmalı hukuktaki örnekler de incelenmek suretiyle idari yargı kararlarının şekli konusunda yeniden belirleme yapılmasına yönelik bir tartışmayı başlatmanın zamanı gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kararların Şekli, İdari Yargı, Danıştay, Kararların Unsurları, Karşılaştırmalı Hukuk.

ABSTRACT

The only instrument for judiciary to fulfil its functions that are to preserve the rule of law and to keep other powers in the law is its judicial

* Hâkim, Danıştay, s_kizilyel@hotmail.com

decisions. To be able to have qualified and positively affecting decisions, both the substance and form of the decisions have to be well designed. Since administrative judiciary devotes all of its effort to the substance, the form as the other element cannot progress. The decisions of administrative judiciary that has been in practice for almost one century have some aspects falling behind times and needs. The form of decisions obviously has some practical results. Nevertheless, the decisions are ambiguous in terms of the sections, grammatically complicated, weak in meeting parties' arguments and insufficient from the standpoint of legal reasoning. Therefore, it is time to open a debate on the reforming of the form of administrative judiciary by examining some samples in comparative law.

Key Words: Form of Judicial decisions, Administrative Judiciary, Council of State, Elements of Judicial decisions, Comparative Law

1. Giriş

Hukukun üstünlüğü ve devlet teorileri konusunda en önemli prensiplerden birini kuvvetler ayrılığı oluşturur. Yasama ve yürütme ile birlikte ayrı bir kuvvet olarak oluşturulan yargı, önceden kabul edilmiş normları ve adalet ilkesini yaşama geçirmek için tasarlanmıştır. Yargı bu negatif denetim görevini, verdiği kararlarla yerine getirmektedir. Alexander Hamilton'ın belirttiği gibi yargı, ne bir güç, ne de iradedir; o sadece karardır.¹ Dolayısıyla yargı sadece sembolik bir kalem ile silahlanmıştır.²

Yargı verdiği kararlarla birden fazla taraf arasında çıkan ihtilafların barışçıl bir şekilde sonlandırılması için vardır. Başka bir ifadeyle yargı, toplumda oluşan ihtilafları çözmek suretiyle, bu ihtilafların sürekli olarak devam etmesini önlemektedir. Bundan dolayı, önüne gelen uyuşmazlıkları çözme konusunda başarısız olan mahkemenin, kendisine verilen birincil görevi yerine getirmediği söylenebilir.

Yargının özel bir kolu olan idari yargı yerlerine, idarenin yaptığı eylem ve işlemlerden menfaati ya da hakkı ihlal edilenler tarafından açılan davaları

¹ Alexander Hamilton, The Federalist No. 78, 1987, (Erişim) <http://www.constitution.org/fed/federa78.htm>, 1 Mart 2014. Hukukun negatif olma özelliği o kadar açıktır ki hukukun amacının adaletin hükümranlığını sağlamak olduğu ifadesi yanlıştır. Bkz. Frederic Bastiat, **Hukuk**, çev. Yıldırım Arsan, Ankara, Liberte Yayınları, 2005, s. 22.

² Ruggero J. Aldisert, Meehan Rasch, Matthew P. Bartlett, "Opinion Writing and Opinion Readers", **Cardozo Law Review**, sayı 31, 2009, s. 2.

çözme görevi verilmiştir. İdari yargıda davanın esası, idarenin bir tasarrufunun hukuk karşısındaki meşruluğunun tespiti. Ancak bu tespitten sonra, eski durumun tesisi veya zararın giderilmesi gerekebilir. İdari yargı tarafından verilen kararların sonucuna göre, idarenin uygulamalarını hukuka uygun hale getirmesi beklenir. Böylece, idari yargı yerlerince verilen kararların, uyumsuzluğu çözmesi yanında, yargısal ve idari uygulamalara şekil vermesi yönüyle de özel bir önemi vardır.

Bu kadar önemli olan idari yargı sisteminin iyi işleyebilmesi bütünüyle mahkemeler tarafından verilen kararların kalitesine bağlıdır.³ Kararların da içerik ve şekil diye iki temel unsuru vardır.⁴ Kararın içeriğinin ne kadar önemli olduğu açıktır. Bunun yanında, kararın şeklinin de kararın niteliği üzerinde çok büyük etkisi vardır. Zira ne söylenmesi gerektiğini bilmek yeterli değildir; onu gerektiği gibi söylemek de önemlidir.⁵ Bu bakımdan, kararların şeklinin yargının önemli bir önceliği olarak görülmesi zorunludur.

“Kararın yazım şekli hâkimin mührüdür.”⁶ Bir hâkim, zamanının önemli bir kısmını karar yazarak geçirir.⁷ Bu büyük önemine rağmen hâkimler, karar yazmalarıyla ilgili olarak bir eğitimden geçmemektedirler. Buna ilişkin bir rehber de bulunmamaktadır. Karar yazma, hâkimlerin deneme ve yanılma usulü ile öğrendikleri bir sürecin ötesine geçememektedir. Ancak bunun doğru bir yöntem olmadığı rahatlıkla söylenebilir.

Kararların yazım tarzı ve şekli, yargının en önemli araçlarından biri olduğu için üzerinde detaylı bir şekilde çalışmayı gerektirir.⁸ Cumhuriyet dönemi Danıştay faaliyetine geçtiği tarihten bu yana, aynı şekilde kararlarını yazmaktadır. Oysaki geçen zaman içerisinde hukuk ve yargıda büyük değişiklikler yaşanmıştır. İşte bu çalışma ile idari yargı kararlarının şekli incelenmekte ve bazı yönleri tartışmaya açılmaktadır. Karşılaştırmalı

³ Chris Guthrie, Jeffrey J. Rachlinski, Andrew J. Wistrich, “Inside the Judicial Mind”, **Cornell Law Review**, sayı 86, 2001, s. 778.

⁴ Gerald Lebovits, Alifya V. Curtin, Lisa Solomon, “Ethical Judicial Opinion Writing”, **Georgetown Journal of Legal Ethics**, sayı 21, 2008, s. 248.

⁵ Aristoteles, **Retorik**, çev. Mehmet H. Doğan, 11. baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2013, s. 165.

⁶ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 249.

⁷ Lord Rodger, “The Form and Language of Judicial Opinions”, **Law Quarterly Review**, sayı 118, 2002, s. 226.

⁸ Griffin B. Bell, “Style in Judicial Writing”, **Journal of the National Association of Administrative Law Judiciary**, cilt 1, sayı 2, 1981, s. 26.

hukukta yer alan uygulamalara da başvurmak ve daha iyi örnekler sunmak suretiyle idari yargı kararları eleştirel bir yaklaşım ile tahlil edilmeye çalışılmaktadır.

Bu çalışmada incelenen karar türü, idari yargının uyuşmazlığın esasını çözmeye yönelik olan kararlarıdır. Ara kararı niteliğinde olanlar ile usule ilişkin olarak verilen kararlar, incelemenin dışında tutulmuştur. Yine benzer şekilde, idari yargı ve özellikle Danıştay tarafından verilen ve yargılamaya ilişkin olmayan idari ve istişari nitelikteki kararlar da bu çalışmanın konusunu oluşturmamaktadır.

2. Kararların Amacı

Mahkeme kararı aslında bir yargısal söylev, bir retoriktir. Retorik ise belli bir durumda elde var olan inandırma yetisini en etkin biçimde kullanmak olarak ifade edilmektedir.⁹ Mahkeme kararlarının ilk ve en temel amacı ikna etmek, varılan sonucu haklı göstermek ve meşrulaştırmaktır.¹⁰ Başka bir ifadeyle bir konuşmacı olarak mahkemenin amacı, dinleyicinin mantığını, iradesini ve duygularını etkilemektir.¹¹ Dinleyici ya da muhatabın kim olduğu konusu, kararların amaca ulaşma yöntemini etkileyen önemli bir faktördür.

Kararlar farklı insan gruplarına hitap etmek için yazılabilir. Bu gruplar, davanın tarafları, hukuk uygulayıcıları ve bir bütün olarak kamuoyudur.¹² Birincil amacı dikkate alındığında, kararların ilk muhatabını uyuşmazlığın tarafları oluşturur. Kararların yazılmasının doğal amacı, karardan doğrudan etkilenenleri varılan hüküm konusunda ikna etmektir. Buna göre, kararların amacı taraflara kazananın neden kazandığını, kaybedenin ise neden kaybettiğini ifade etmektir.¹³ Bu durum, davanın taraflarında güven duygusu oluşturma zorunluluğunun bir gereğidir.¹⁴ Bu nedenle, kararın

⁹ Retorik sanatının da bazı gereklilikleri vardır: Konuşmanın yaşayan bir organizma olması ve kendi içinde tutarlık taşıması nedeniyle sınırlılık ilkesi, tüm şartları ve sonuçları içinde barındırması nedeniyle yeterlik ilkesi ve sonuca götürücü yöntemler yoluyla ikna amacı gütmesi nedeniyle de işlevsellik ilkesi. Bkz. Aristoteles, **a.g.e**, s. 37.

¹⁰ Neil MacCormick, **Legal Reasoning and Legal Theory**, Oxford, Clarendon Press, 2003, s. 14.

¹¹ Jerzy Stelmarch, Bartosz Brożek, **Methods of Legal Reasoning**, Dordrecht, Springer, 2006, s. 117.

¹² Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 246.

¹³ *Ibid*, s. 244.

¹⁴ Turgut Candan, **Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, 2. baskı, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2006, s. 617, 618; Ejder Yılmaz, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, Ankara, Yetkin Basımevi, 2012, s. 1289.

anlaşılmasında, yorumlanmasında ve kaleme alınmasında öncelikle dikkate alınması gereken grubu uyumsuzluğun tarafları oluşturmaktadır.

İdari yargıda taraflardan birisi mutlaka idaredir. İdare, elindeki hukuki ve fiili olanaklar nedeniyle davacı olan gerçek veya tüzel kişiye göre, uyumsuzluk hakkında daha fazla bilgiye sahiptir. Bu durumu, ancak idarenin bir faaliyetine karşı dava açılabilmesi ile izah etmek mümkündür. Bundan dolayı, idari yargı kararlarında kurumsal bir yapı ile tarafları oluşturmak durumunda kalan bireyin bu dezavantajlı durumu gözetilmeli ve davacı tarafın ikna edilmesine özel bir önem verilmelidir.

Yargı kararları için ikincil muhataplar da vardır. Bu grupta yer alan okuyucular unutulmamalı, ancak birincil muhataplara göre menfaatleri ikincil konumda yer almalıdır. Bunlar, genel olarak, hukuk uygulayıcıları, bilimsel çalışma yapanlar ile diğer karar okuyanlardır. Bu ikinci muhataplar da karardan bir şekilde menfaat temin edebilmektedirler.¹⁵

Kararın muhatapları yargı organının seviyesine göre değişebilir. Yüksek mahkeme ile ilk derece mahkemesi kararlarının muhatapları ve amaçları arasında bir farklılık vardır. Yüksek mahkeme kararları, bir duraksamanın giderilmesi veya ilk derece mahkemesi kararındaki hukuki hataların düzeltilmesi için yazılır. Bu nedenle, yüksek mahkeme kararları çoğunlukla hâkimlere ve hukukçulara hitap eder. Bununla birlikte, içtihat hukukunu oluşturması nedeniyle hukuk öğrenenler de, bu mahkeme kararlarının muhatabıdır. İlk derece mahkemesi ise öncelikle taraflar, sonrasında taraf olmayan hukukçular için yazılır.¹⁶

Kararın ikinci amacı ise, hukukun gelişmesine katkı sunmaktır. Özellikle Anglo Sakson hukukunu uygulayan mahkemelerin, hukukun gelişmesinde oynadığı rol çok önemlidir. Bu işlevin yerine getirilmesi yazılı kararlar yoluyla yapılmaktadır. Yargı kararları ve yargısal metinler üzerinde mülkiyet hakkı ileri sürülemez.¹⁷ Bu nedenle kararlar, tüm bilimsel çalışmalarda rahatlıkla kullanılmaktadır. Yargı kararları, hukukun doğal ve kesintisiz bir çizgide bu rolün yerine getirilmesi bakımından önemli bir işleve sahiptir.¹⁸ Buna göre, davalarda mahkemelerin verdiği karar sadece “bu, bakılmakta olan davanın bir sonucudur” yerine “bu, bakılmakta olan ile

¹⁵ Aldisert, Rasch, Bartlett, **a.g.m.**, s. 19.

¹⁶ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 246.

¹⁷ Peter Friedman, “What is a Judicial Author”, **Mercer Law Review**, sayı 31, 2009, s. 538.

¹⁸ Bell, **a.g.m.**, s. 26.

ona benzeyen davalarda düşünmek ve konuşmak için doğru yoldur” denilmelidir.¹⁹

Mahkeme, kendi görev alanında kalan ve önüne bir uyumsuzluk olarak getirilen her türlü konuyu karara bağlamak zorundadır. Bu zorunluluk, belli oranda hukuku geliştirme olanağını da içinde barındırır. Normların uyumsuzluğu çözmeye yeterli olmadığı durumlarda mahkeme, ya normları yorumlamak suretiyle ya da tam olarak ifade edilmese de hukuku geliştirmek suretiyle uyumsuzluğu çözer. Türkiye’nin de dâhil olduğu Kara Avrupası hukuk sisteminde yazılı normların her şeyi düzenleme amacını gütmesi ve teamül hukukunun oluşmaması nedeniyle yargı kararlarının bu işlevi daha zayıf kalmaktadır. Bununla birlikte, hukukun ve yargının doğası nedeniyle bu işlevin bütünüyle sonlandırılması mümkün değildir.²⁰

Mahkeme kararlarının hukukun gelişmesine katkı sunması, daha çok yüksek yargı organları için söz konusudur. Gerçekten de yüksek yargı organlarından, verdiği kararlar ile normların yorumlanması ve maddi olayların nitelendirilmesi suretiyle hukukun gelişmesine katkı sunması beklenir. Bu işlev, kuvvetler ayrılığına aykırı olarak yargının yasama ya da yürütme organından rol çalması olarak değerlendirilemez. Başka bir ifade ile yüksek yargının bu yöndeki faaliyeti bir yargı aktivizmi olarak nitelendirilemez.²¹

İdare hukukunun en önemli özelliklerinden biri de, onun büyük ölçüde içtihadı dayalı bir hukuk olmasıdır. Buna göre, idare hukuku bünyesinde çok farklı normları içermekte ise de, onun ağırlıklı yönünü içtihat hukuku oluşturur.²² Bu içtihadı yön verecek, başka bir ifade ile idare hukukunun şekillenmesine katkı sunacak olan yargı yeri Danıştaydır. İdare, vergi ve

¹⁹ James Boyd White, “What’s an Opinion for”, *University of Chicago Law Review*, sayı 62, 1995, s. 1366.

²⁰ 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1. maddesinde yer alan “(k)anunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim örf ve adet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir” hükmünü bu zorunluluğun pozitif bir ifadesi olarak değerlendirmek gerekir.

²¹ Yargısal aktivizm genelde mahkemelerin yorum yaparak ve takdir yetkilerinin ilerisine giderek adeta bir politik aktör gibi yasama ya da yürütmenin karar vermesi gereken alanlara girmek suretiyle yetki devşirmesi olarak anlamlandırılabilir. Bu konuda daha geniş bilgi ve farklı anlamlandırmalar için bkz. Cristopher Wolfe, **Judicial Activism: Bulwark of Freedom or Precarious Security**, Maryland, Rowman&Littlefield Publishers, 1997, s. 2 vd.

²² Kemal Gözler, Gürsel Kaplan, **İdare Hukuku Dersleri**, 11. baskı, Bursa, Ekin Basım, 2011, s. 34.

bölge idare mahkemeleri de önlerine gelen uyuşmazlıkları karara bağlamak için hukukun gelişmesine katkı sunmakta ise de, bunlar tarafından geliştirilen ilkelerin hukukten var olabilmeleri ve idare hukukunun bir parçasını oluşturabilmeleri için Danıştay tarafından da onaylanması gerekir.

Danıştayın, emsali yabancı ulusal ve uluslararası mahkemeler kadar hukuku geliştirme konusunda başarılı olup olmadığını ortaya koyacak bir veri yoktur. Böyle bir veri; süre gelen içtihatlarının eskiliği, bunların hukuk uygulayıcıları ve akademik araştırmalar üzerindeki etkisi ile bu nitelikteki içtihatlarla mahkeme kararlarında yapılan atıflar incelenerek tespit edilebilir. Bu açık veri eksikliğine rağmen, idare hukuku öğretisinde uzun uzadıya tartışılan ve hukuk fakültelerinde pratik çalışmalara konu edilen kararların az olması ile içtihatları birleştirme kararlarının dahi heyecanla takip edilmemesi Danıştayın hukuku geliştirme görevini yeterince yerine getiremediğini göstermektedir.

İlk derece mahkemesi kararlarının diğer bir amacı ise, üst yargı organının yapacağı denetimi kolaylaştırmaktır.²³ Karar verilirken atılan adımların, verilen tüm bilgilerin ve hukuki muhakemenin doğruluğu bir üst yargı yerince bir kez daha incelenir ve durumuna göre onanır ya da bozulur. Kararın bu şekilde üst yargı organından geçmesi, keyfiliği sınırlamayı amaçlamaktadır. Bu amacı barındıran kararın, doğal olarak, bir muhatabı da itiraz ya da temyiz incelemesi yapacak mahkemedir.

Son olarak üzerinde durulması gereken konu, yargı kararlarının hâkimler tarafından hukuki bilginin ve muhakemenin pazarlandığı ve satışa sunulduğu bir teşhir salonu olarak kullanılmaması gerektiğidir. Yargı kararlarının tanınmak ve bilinmek için yazılması konusu yargıya yabancı değildir. Bazı hâkimlerin sadece hukuki uyuşmazlıkları çözmek için değil, aynı zamanda kararda yer alan bir kısım süslemelerle anılmak çabasında oldukları bilinmektedir.²⁴ Kararlar, hâkimlerin kendi şahsi bilgisi ya da meziyetlerini ortaya koymaya çalıştığı bir yazı türü olmaktan çıkarılmalıdır.²⁵

3. Kararların Bölümleri

Kararların şekli, kararın okunmasına ve anlaşılmasına önemli katkı sunar. *Terrell*'in belirttiği gibi kararın şekli, okuyucuya karşılaştacağı analitik

²³ Candan, **a.g.e.**, s. 618.

²⁴ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 270.

²⁵ *Ibid*, s. 299.

adımların neler olduğunun bilgisini verir. Böylece okuyucu sadece resmin bütünü hakkında bilgi sahibi olmamakta, aynı zamanda yolculuk sırasında karşılaşacağı adımları da öğrenmektedir. Eğer bu yolculuk okuyucuya tanıdık gelmiş ise, bu takdirde okuyucu kendisini daha rahat hissedecek ve mahkeme de bu süreci daha iyi yönetme yetisi ortaya koyacaktır. Eğer okuyucuya yolculuk tanıdık gelmemiş ya da tartışmalı gelmişse, bu takdirde okuyucu en azından yolculuk sırasında arazide yaşanabilecek zorluklara karşı daha iyi hazırlanmış olacaktır.²⁶

Kararların nasıl bir şekil ile yazılacağı konusunun bu kadar önem arz etmesi nedeniyle geleneksel yolun daha iyi olduğu savunulmaktadır. Buna bağlı olarak, yargı kararlarının, farklı yazım şekillerinin denenmesi için uygun bir yer olmadığı haklı olarak ifade edilmektedir.²⁷ Bu iddiaya, aynı mahkeme ya da yargı yolu içinde, münferit olarak yazım şeklinin değiştirilmesi halinde katılmamak mümkün değildir. Bununla birlikte, yargıda kullanımda olan şeklin geliştirilmesi ve yenilenmesi için yapılacak çalışmaların desteklenmesi gerekir. Bu çalışmalar sonrasında karar şeklinin değiştirilmesi mümkündür. Bununla birlikte, kararların şeklinin sık sık değiştirilmesi ve aynı yargı yerlerinin farklı şekil ile kararları yazmaları sakıncalıdır.

Kararların şeklinin belirlenmesinde en önemli etkiyi, kararlarda yer alacak bölümler oluşturur. Kararlarda yer alacak olan bölümler, hukukun ve yargının benzerliği nedeniyle tüm hukuk sistemlerinde neredeyse ortaktır. Kararlarda yer alan bölümler, kararın yazılmasına dayanak oluşturan ve kararın yazılmasını zorunlu kılan bilgilerden oluşur. Esasen bu bilgiler, iyi hatiplerin söylevlerinde bulundurması gereken öğeler esas alınarak ortaya konulmuştur.

Önemi nedeniyle bu bölümler, pozitif hukukta da düzenlenmektedir. Dolayısıyla karardaki unsurlar, yargının kendi içtihatlarına bırakılmamış, pozitif hukukta düzenlenmek suretiyle bu konudaki zorunluluk ve içerik yasa koyucu tarafından belirlenmiştir. İdari yargının usul normunu oluşturan 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 24. maddesi bu konuyu düzenlemiştir.²⁸ Anılan madde, hangi öğelerin idari yargı kararlarında zorunlu olarak yer alacağını tek tek saymak suretiyle tespit etmiştir.²⁹

²⁶ Timothy P. Terrell, "Organizing Clear Opinions: Beyond Logic to Coherence and Character", *Judges' Journal*, cilt 38, sayı 2, 1999, s. 6.

²⁷ Lebovits, Curtin, Solomon, *a.g.m.*, s. 250.

²⁸ Benzer şekilde, kararda bulunacak öğeler Fransız İdari Yargı Kodunun R741. maddesinde ve Finlandiya İdari Yargılama Usulü Kanununun 54. maddesinde yer almaktadır.

²⁹ Anılan madde hükmü şöyledir: "Kararlarda:

Kararlarda bulunması gereken hususlardan bir veya birkaçının bulunmaması ya da eksik veya yanlış bulunması, bu kararın bir üst mahkemede bozulması nedenidir.³⁰ Bununla birlikte, düzenlemede yer alan zorunlu ögeler dışında, kararda uyumsuzluğun niteliğine göre daha başka ögelere yer verilmesine engel bir durum bulunmamaktadır.³¹ Buna göre asgari olanlar dışında, yeni bir takım unsurlara yer verilmesi mahkemenin takdirindedir.

2577 sayılı Kanununun 24. maddesi idari yargı yerlerince verilen kararların tümünü kapsadığı için idare, vergi ve bölge idare mahkemeleri ile Danıştay tarafından esasa ve usule ilişkin tüm kararlar bu maddeye göre yazılır.³² İlk derece mahkemeleri tarafından verilen kararlar ile itiraz, temyiz, karar düzeltme ve yargılamanın yenilenmesi istemleri üzerine verilen kararlarda da bu hüküm uygulanır.³³ Bu ögeler, nihai karar olarak adlandırılan esas kararlar içindir. Eksik karar denilen ve yargılama sürecinde verilen bir kısım kararlar, sadece o kararın gereği kadar bilgiyi içerir. Ara kararları, esas kararda bulunan tüm bilgileri içermek durumunda değildir.³⁴

İdari yargı kurulduğu tarihten itibaren kararlarında aynı bölümlere yer vermektedir.³⁵ Bu bölümlerin oluşmasında ise, Fransız idari yargısının

-
- a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları yahut unvanları ve adresleri,
 - b) Davacının ileri sürdüğü olayların ve dayandığı hukuki sebeplerin özeti istem sonucu ile davalının savunmasının özeti,
 - c) Danıştayda görülen davalarda tetkik hâkimi ve savcının ad ve soyadları ile düşünceleri,
 - d) Duruşmalı davalarda duruşma yapıp yapılmadığı, yapılmış ise hazır bulunan taraflar ve vekil veya temsilcilerinin ad ve soyadları,
 - e) Kararın dayandığı hukuki sebepler ile gerekçesi ve hüküm, tazminat davalarında hükmedilen tazminatın miktarı,
 - f) Yargılama giderleri ve hangi tarafa yükletildiği,
 - g) Kararın tarihi ve oybirliği ile mi, oyçokluğu ile mi verildiği,
 - h) Kararı veren mahkeme başkan ve üyelerinin veya hâkiminin ad ve soyadları ve imzaları ve varsa karşı oyları,
 - ı) Kararı veren dairenin veya mahkemenin adı ve dosyanın esas ve karar numarası,

Belirtilir.”

³⁰ İbrahim Topuz, Kadir Özkaya, **Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Ankara, Mahalli İdareler Derneği Yayını, 2002, s. 566; Celal Karavelioğlu, **İdari Yargılama Usulü Kanunu**, 4. baskı, Akçaabat, Top-Kar Matbaacılık, 1999, s. 668.

³¹ Bkz. Danıştay, Onikinci Daire, 13.1.2005, E:2002/1760, K:2005/20.

³² Topuz, Özkaya, **a.g.e.**, s. 545, 566.

³³ Karavelioğlu, **a.g.e.**, s. 668.

³⁴ Sabri Coşkun, Müjgan Karyağdı, **İdari Yargılama Usulü: Örnek İçtihatlar ve Yorumlar**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001, s. 389.

³⁵ Danıştayın cumhuriyet dönemi kastedilmektedir.

belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Bu şekilde göre, karar sayfasının üst bölümünde kararı veren yargı yerinin adı ve uyuşmazlığın esas ve karar numaraları bir antet olarak kullanılmaktadır. Bundan sonra davacı ve varsa vekili ile davalı ve varsa vekilinin adı, soyadı ya da unvanları ve adresleri yer alır. Doğal olarak, kanun yollarında taraflar, istemde bulunan ve karşı taraf şeklinde nitelendirilir. Bunlardan sonra istemin ve savunmanın özeti yer alır. Danıştay tetkik hâkimi ve savcının adı ve soyadı ile uyuşmazlık hakkındaki düşüncesi de Danıştay kararlarında bulunur. Sonrasında büyük harflerle olmak üzere “Türk Milleti Adına” başlığı yer alır. Devamında ise olaya uygulanan pozitif hukuk kuralları ve maddi olay anlatılır. Mahkeme kendi değerlendirmesini de yaptıktan sonra hükmün açıklandığı bölüme yer verilir. Son olarak da, kararı veren hâkimlerin adları ve soyadları ile imzaları bulunur.

Bu bölümler, aşağıda detaylı olarak incelenmektedir. Ancak münhasıran Türk idari yargı uygulaması esas alınarak bir incelemeye gidilmemiştir. Türk idari yargı kararlarının tüm bölümlerini kapsamakla birlikte, karşılaştırmalı hukukta uygulama alanı bulan şekiller de esas alınarak bölüm başlıkları belirlenmiştir.

3.1. Oryantasyon Bölümü (Exordium)

Oryantasyon bölümüne girmeden önce kararların tanımlanması konusuna değinmek gerekir. Pek çok yargı sisteminde kararların kendilerine özel bir adı bulunmaktadır. Amerikan uygulamasında davalarda bu adlandırma örneğin “*Brown v. Board of Education*” veya “*Miranda v. Arizona*” şeklinde yapılmaktadır. Adlandırma genel olarak davacının ve davalının soyadından oluşur. Eğer taraflar gerçek veya tüzel kişiler ise adlandırma örneğin “*Smith v. Jones*” veya “*Sprint Communications, Inc. v. Jacobs*” şeklinde olacaktır. Eğer dava bir kamu idaresi aleyhine açılmışsa bu halde ise dava adı “*Brown v. Secretary of State*” olacaktır.³⁶ Taraf adları arasında yer alan “v.” harfi, Latince “*versus*” (karşı, aleyhinde) anlamına gelmektedir. Benzer şekilde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi³⁷, Avrupa Konseyi İdare Mahkemesi³⁸ ve Uluslararası Para Fonu İdare Mahkemesi³⁹

³⁶ Orin S. Kerr, “How to Read Legal Opinions”, **The Green Bag**, cilt 11, sayı 1, 2007, s. 52.

³⁷ Bkz. Case Of Şiray v. Turkey (Şiray v. Türkiye Davası), AİHM, 11.2.2014, No. 29724/08.

³⁸ Bkz. Natasha Pace Abu Ghosh v. Secretary General (Natasha Pace Abu-Ghosh v. Genel Sekreterlik), AKİM, 24.6.2009, No. 457/2008.

³⁹ Bkz. Mr. E. Weisman, Applicant v. International Monetary Fund, Respondent (Bay E. Weisman, Başvurucu v. Uluslararası Para Fonu, davalı, UPFİM, 26.2.2014, No2014-2. Dikkat edilirse burada davaları tarafların adıyla belirten mahkemelerden farklı olarak,

kararları da tarafların isimleriyle adlandırılmaktadır. Ancak bu kararlarda da tarafların adlarıyla adlandırma yanında, davaya bir başvuru numarası da verilmektedir.

Fransız Danıştay sistemini esas alan idari yargı sistemlerinde, kararların adlandırılmasında tarafların bir önemi yoktur. Uyuşmazlıklar, karar numarası ile adlandırılmaktadır. Buna göre, örneğin Fransa⁴⁰ ve Belçika⁴¹ idari yargıları tarafından verilen kararların adlandırılması karar numaraları ile yapılmaktadır. Türk idari yargısı bakımından bu adlandırma, davanın açıldığı tarihte sıraya göre verilen esas numarası ile kararın verildiği tarihte sırasına göre alınan karar numarası ile sağlanmaktadır.⁴² Her iki numaranın önüne de numaranın alındığı yıl eklenmek suretiyle davanın açıldığı ve karara bağlandığı tarih, yıl itibarıyla verilmektedir. Her iki numara ile de kararın aranması mümkün olmakla birlikte, uygulamada esas numarası ile kararın daha fazla takip edildiği görülmektedir.

Yargı kararlarının esas ve karar numarasıyla ya da bunlardan biri ile nitelenmesi, uyuşmazlıkların takibi ve kayıt sisteminde bir sorun doğurmamakta ise de, hukukun gelişmesinde ve bu kararların hukuk uygulayıcıları tarafından takip edilmesinde aksaklıklara neden olmaktadır. Kararların numarasının öğrenilmesi ve emsal olanların hafızalarda yer edinmesi kolay değildir. Bu nedenle içtihat niteliğinde bile olsa, kararların bir isimle çağrılması mümkün olmadığı sürece ortak iletişime konu olması zordur. Bu sorun nedeniyle idari yargı mensupları arasında bile Danıştayın kararlarından ziyade, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının adları daha fazla bilinmektedir. Bu bakımdan, tarafların adını esas alan bir sistemin içtihat hukukunun bilinirliğini olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir.

Bu genel açıklamalardan sonra konuya bakıldığında, tüm yargı kararlarının bir oryantasyon bölümü olduğu görülecektir. Oryantasyon bölümü, kararın bir girişidir. Kararın konusu olan uyuşmazlığın ilk nitelenmesini içerir. Kararın oryantasyon bölümünde; davanın taraflarının, yüksek yargı için ise başvuruyu yapanın ve karşı tarafta kimin yer aldığı, çok genel olarak ana sorunun ve hangi hukuk alanıyla ilgili olduğunun, davanın geçirdiği sürecin tarihsel kronolojisinin, başvurunun nereden geldiğinin, hangi idareyi ilgilendirdiğinin ya da yüksek yargı için hangi

davanın adlandırılmasında tarafların sıfatı da yer almaktadır. Yine her bir dava için verilen numara başvuru numarası değil, karar numarasını oluşturmaktadır.

⁴⁰ Bkz. Fransız Danıştayı, 1. ve 6. Alt Bölümlerin Müşterek Heyeti, 10.4.2014, No. 358258.

⁴¹ Bkz. Belçika Danıştayı, İdari Davalar Bölümü, 28.2.2014, No. 226.594.

⁴² Bkz. Danıştay, Altıncı Daire, 5.11.2013, E:2012/1904, K:2013/6299.

mahkemece kararın verildiğinin ve son olarak kararın hangi hakimler tarafından verildiğinin belirtilmesi gerekir.⁴³ Oryantasyon bölümü ile muhatapların kararın konusu hakkında genel bilgi sahibi olması amaçlandığından, bu bölüm ileride yapılacak olan tartışmaların ilk basamağını oluşturmaktadır.⁴⁴

Avrupa Konseyi İdare Mahkemesi, oryantasyon bölümüne en iyi ve en belirgin biçimde yer veren mahkemelerin başında gelmektedir. Mahkeme bu bölümde, öncelikle kararı veren heyetin hangi başkan, üye ve yazı işleri müdüründen oluştuğunu ve kararın ne zaman bir araya gelinerek verildiğini açıklamaktadır. Devamında ise davanın taraflarının, davanın açılmasına ilişkin dilekçenin, savunmanın, sunulan belgelerin, varsa müdahalenin ve diğer yazışmaların tarihlerinin ve ilgililerinin, yürütmenin durdurulması gibi tedbir niteliğinde verilen kararların ve tarihlerinin, duruşma yapılmış ise duruşma tarihinin ve duruşmaya katılanların bilgisine yer verilir.⁴⁵ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi uluslararası mahkemelerin kabul ettiği sistem de bu şekle yakındır.

Bununla birlikte, Türk idari yargı uygulamasında tam olarak bir oryantasyon bölümünün olduğundan söz etmek mümkün değildir. Oryantasyon bölümüne ilişkin bilgilerin bir kısmı idari yargı kararlarında da olmasına rağmen, bunlar kararın değişik yerlerine serpiştirilmiştir. Buna göre, idari yargı kararları tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları yahut unvanları ve adreslerine yer vermekle başlamaktadır. Bu düz bir yazı ve bir paragraf olarak değil de, alt alta sıralı bilgiler olarak yer almaktadır.

Devamında ise, istemin ve savunmanın özetlerini içeren iki bölüme yer verilmektedir. Bu bölümler esas olarak uyuşmazlığın özeti ve tarafların argümanları bölümleriyle ilgilidir. Burada esas olarak uyuşmazlığın konusu ve tarafların iddialarına yer verilmektedir. Özellikle istemin özeti kısmında, temel hukuki sorunun ve istemin ne olduğu, başvurunun nereden geldiği, hangi idareyi ilgilendirdiği ve üst yargı yerleri bakımından hangi mahkemece kararın verildiği bilgisi yer almaktadır. Yine kararın son kısmında kararı veren hâkimlerin kimler olduğu yazılmaktadır.⁴⁶

⁴³ Aldisert, Rasch, Bartlett, **a.g.m.**, s. 26.

⁴⁴ Ruggero J. Aldisert, **Opinion Writing**, Bloomington, Liberty Drive, 2009, s. 78.

⁴⁵ Bkz. Penelope DENU et autres v. Secretary General (Penelope DENU ve diğerleri v. Genel Sekreterlik), AKİM, 24.6.2009, No. 417-454/2008.

⁴⁶ Bkz. Danıştay, İdari Dava Daireleri Kurulu, 31.1.2013, E:2008/921, K:2013/314.

İdari yargı kararlarının oryantasyon bölümünde, kararın verilmesi aşamasına kadar geçen usule ilişkin sürecin yer almadığı görülmektedir. Başka bir ifade ile karardan davanın geçirdiği sürecin kronolojisi ile tarafların ve mahkemenin dosya ile ilgili attığı adımları öğrenmek mümkün değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında yer aldığı şekliyle⁴⁷ oryantasyon bölümüne böyle bir kısmın eklenmesi, kararı daha da anlamlı hale getirecektir. Fransız Danıştay kararlarında da usule ilişkin açıklamalar bulunmaktadır. Genel olarak yargılama sırasındaki süreç (procédure antérieure) ile Danıştay önündeki süreç (procédure devant le Conseil d'Etat) ayrı başlıklar halinde ve kararın hemen başında yer almaktadır.⁴⁸

Oryantasyon bölümünde son olarak üzerinde durulması gereken husus, kararın meşruiyetine yapılan atıftır. İdari yargı kararlarında savunmanın özetinden, Danıştay kararlarında ise tetkik hâkimi ya da savcının düşüncesinden sonra koyu ve büyük harflerle “Türk Milleti Adına” başlığı kullanılmaktadır. 2577 sayılı Kanunda, kararlarda bu başlığın kullanılacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır.⁴⁹ Bununla birlikte, bu yöndeki uygulama, yargı yetkisinin Türk Milleti adına bağımsız mahkemeler tarafından kullanılacağına ilişkin Anayasanın 9. maddesine dayandırılabilir.⁵⁰ Kanaatimizce, Anayasada yargı yetkisinin kaynağını

⁴⁷ Usul bilgilerinin verilmesine ilişkin örnek için bkz. “USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (No. 38927/10, 47475/10 ve 47476/10) davanın temelinde, Tüm Bel-Sen Sendikası'nın (“başvuran”) 6 Mayıs 2010 (ilk başvuru için) ve 31 Mayıs 2010 tarihlerinde (diğer iki başvuru için) İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin (“Sözleşme”) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu üç başvuru bulunmaktadır.
2. Başvuran, Ankara'da görevli Avukatlar S. Karaduman ve S. Şahin Kılınç tarafından temsil edilmektedir. Türk Hükümeti (“Hükümet”) ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmektedir.
3. Başvuran, Sayıştay tarafından toplu iş sözleşmesi görüşmelerini yapma yetkisinin tanınmaması yönünde alınan kararlar nedeniyle Sözleşme'nin 11. maddesi ile güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.
4. Başvurular, 7 Şubat 2011 tarihinde, Hükümet'e tebliğ edilmiştir. Sözleşme'nin 29. maddesinin 1. fıkrası gereğince, ilgili Daire tarafından davanın esası ve kabul edilebilirliği hakkında birlikte karar verilmesi kararlaştırılmıştır.” Bkz. Tüm Bel-Sen v. Türkiye, AİHM, 18.2.2014, No. 38927/10, 47475/10 ve 47476/10.

⁴⁸ Bkz. Fransız Danıştay, 1. Alt Bölüm, 11.4.2014, No. 355836.

⁴⁹ Bununla birlikte, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 297. maddesi, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 388. ve 289. maddelerinde yer almayan ibareyi kabul ederek kararın “Türk Milleti Adına” verileceğini hükme bağlamaktadır.

⁵⁰ Yılmaz, **a.g.e.**, s. 1281. Bu düzenleme 1924 Anayasasında “(h)akkı kaza, Millet namına, usulü ve kanunu dairesinde müstakil mahakim tarafından istimal olunur.” yönünde, 1961

gösteren hüküm, karar yazma sırasında bu başlığın kullanılmasına dayanak olamayacağından, bu yöndeki uygulamanın başka hukuki ve tarihi nedeninin olması gerekir.

Cumhuriyet devrinde 669 sayılı Kanunla yeniden kurulan Danıştay, çalışmaya başladığı tarihten itibaren, istisnasız tüm yargı kararlarında bu başlığı kullanmıştır. Başlıklarda zaman içinde çok küçük değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Genel olarak 1930 ve 1940'larda "Türk Ulusu Adına"⁵¹, 1950'lerde "Türk Ulusu Adına"⁵², "Türk Milleti Namına"⁵³ ve "Türk Milleti Adına"⁵⁴ ve 1960'larda ve sonrasında istikrarlı olarak "Türk Milleti Adına" başlıkları kullanılmıştır.

Bu kullanımın güçlü hukuki bir gerekçesi bulunmasa bile tarihsel bir nedeni vardır. İdari yargının geniş ölçekte iktibas edildiği Fransız idari yargısı kararlarında mutlaka "Fransız Halkı Adına" (Au Nom du Peuple Français) başlığı yer almaktadır.⁵⁵ Fransız idari yargısı kurulduğu tarihten itibaren⁵⁶ ve tüm idari mahkemelerinde aynı uygulama bulunmaktadır.⁵⁷ Bunun nedeni Fransız İdari Yargı Kodunda kararların bu başlık altında yazılacağı yönündeki yasal düzenlemedir. Buna göre, Türk idari yargısının bu başlığı kullanmasının nedeni Fransız idari yargısından etkilenmesi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrı bir idari yargının bulunmadığı Anglo Sakson mahkemelerinin kararlarında⁵⁸ bu başlık olmadığı gibi, İsveç⁵⁹ ve Belçika⁶⁰ idari yargı kararlarında da bu başlık yer almamaktadır.

3.2. Uyuşmazlığın Nitelenmesi Bölümü (Divisio)

Yargı kararlarının ikinci bölümünü, uyuşmazlığın nitelenmesi oluşturmaktadır. Kural olarak, hâkim tartışılacak hukuki konunun

Anayasasında ise "(y)argı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır." şeklinde yer almaktaydı.

⁵¹ Bkz. Şurayı Devlet, Devai Daireleri Genel Heyeti, 20.12.(1)935, E:35/180, K:184; Devlet Şurası, Dava Daireleri Umumi Heyeti, 31.12.(1)940, E:39/306, K:40/447.

⁵² Bkz. Danıştay, Dava Daireleri Genel Kurulu, 19.12.1952, E:52/60, K:52/332.

⁵³ Bkz. Danıştay, Dava Daireleri Umumi Heyeti, 15.1.1960, E:57/828, K:60/1.

⁵⁴ Bkz. Danıştay, Dava Daireleri Genel Kurulu, 3.11.1961, E:56/341, K:61/505.

⁵⁵ Bkz. Fransız Danıştay, 9. ve 10. Alt Bölümlerin Müşterek Heyeti, 9.4.2014, No. 362263.

⁵⁶ 1910 yılında da aynı şekilde kararların yazıldığı görülmektedir. Bkz. Fransız Danıştay, 18.11.1910, No. 39948.

⁵⁷ Bkz. Nantes İdare Mahkemesi, 5. Daire, 11.4.2014, No. 0802183.

⁵⁸ Bkz. Deutsche Bahn AG and others (Savunmacı) v. Morgan Advanced Materials Plc (Daha önce Morgan Crucible Co Plc) (Başvurucu), İngiliz Yüksek Mahkemesi, 9.4.2014, [2014] UKSC 24.

⁵⁹ Bkz. İsveç Yüksek İdare Mahkemesi, Yüksek Karar Kurulu, 7.4.2014, No. 605-13.

⁶⁰ Bkz. Belçika Danıştay, İdari Davalar Bölümü, 10.3.2014, No. 226.649.

nitelemesini kararın hemen başında verir. Bunun sebebi çok açıktır: Okuyucuya hangi hukuki konuların tartışılacağına ilişkin ön bilgi vermektir. Uyuşmazlığın nitelenmesiyle kararın çerçevesi ortaya konulmaktadır.⁶¹ Gerçekten uyuşmazlığın niteliğinin, yani kapsamının ve temel sorunun ne olduğunun kararın hemen başında yer almaması tuhaf olur.⁶²

Kararların nitelenmesi, dramanın prologları ve epik şiirlerin girişleriyle aynı değeri taşır.⁶³ Bu nitelenme, bir filmi görmeden önce film hakkında kısa bir bilgi okumak gibidir. Böylece sinema salonunda ne ile karşılaşılacağı önceden öngörülebilir.⁶⁴ Bu nedenle, muhataplarının kararı okurken ondan daha fazla verim elde etmelerini ve kendi muhakemelerini ve karar hakkındaki hukuki değerlendirmelerini ona göre yapmalarını sağlamak bakımından uyuşmazlığın hukuki nitelenmesine yer verilmesi kaçınılmazdır.

Uyuşmazlığın özetini içinde barındıran nitelenme, mümkün olduğunca yansız bir dil ile yazılmalıdır. Bunun başlıca nedeni, uyuşmazlığın tarafları başta olmak üzere tüm okuyuculara mahkemenin adil olduğunu ve bir tarafın hukuki argümanlarına meyiletmediğini ortaya koymaktır.⁶⁵ Uyuşmazlığın doğru bir şekilde sonuçlandırılması da hukuki sorunun doğru bir şekilde tespitine bağlıdır. Başka bir ifadeyle doğru bir sonuç, sorunun doğru bir şekilde teşhisini gerektirir.⁶⁶

Uyuşmazlığın nitelendirilmesi farklı uzunlukta olabilir. Bu, bir paragrafta ifade edilebileceği gibi, eğer çok boyutlu yönleri olan hususları içeriyorsa bu takdirde, biri ana olmak üzere bir veya birden fazla bağlı paragraflarla da ortaya konulabilir. Burada önemli olan konunun esasının tartışılmasına geçmeden önce, bu nitelenmeyi yapmaktır.

İdari yargı kararlarında genel uygulamaya göre, uyuşmazlığın hukuki nitelenmesi, kararın ana metnini oluşturan ve “Türk Milleti Adına” başlığından sonra gelen ikinci paragrafta yapılmaktadır.⁶⁷ Bir paragraf olarak kurgulanan uyuşmazlığın nitelenmesinde, hangi konuda, ne talep edildiği

⁶¹ Aldisert, Rasch, Bartlett, **a.g.m.**, s. 28.

⁶² Bell, **a.g.m.**, s. 27.

⁶³ Aristoteles, **a.g.e.**, s. 197.

⁶⁴ Aldisert, Rasch, Bartlett, **a.g.m.**, s. 28.

⁶⁵ Ibid, s. 29.

⁶⁶ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 290.

⁶⁷ Bkz. Danıştay, Onüçüncü Daire, 10.12.2013, E:2012/1064, K:2013/3522. İlk paragraf, kararı veren mahkemeyi (ya da Danıştay dairesi veya kurulunu) tanımlayan ve bazen usule ilişkin bazı iddiaların kabul edilmediğini veya varsa duruşma ile ilgili bilgilerin yazıldığı yerdir.

ifade edilmektedir. Bu paragraf dışında istemin özeti kısmında da, davacı tarafın iddiaları yanında uyuşmazlığın nitelenmesine yer verilmektedir.⁶⁸ Karşılaştırmalı hukuka bakıldığında, Türk idari yargı uygulamasında olduğu gibi Fransız Danıştay da, kararın ana metninin ilk paragrafını uyuşmazlığın nitelenmesine adanmıştır.⁶⁹

3.3. Maddi Olay ve Hukuk Bölümü (Narratio)

Uyuşmazlığa ilişkin giriş niteliğindeki temel bilgiler ve uyuşmazlığın nitelenmesi yapıldıktan sonra, kararın esasına geçilmesi gerekmektedir. Bundan sonra verilen bilgiler, mahkeme tarafından değerlendirmeye esas olacak ve varılan sonuca büyük etki gösterecektir. Mahkemenin karar verebilmesi için ilk olarak yapılması gereken husus, dosyanın anlaşılmasına yardımcı olacak iki temel bilgiyi vermektir: Uyuşmazlığa esas oluşturan maddi olay ve bu olaya uygulanacak hukuktur. Dolayısıyla kararın bu bölümü bilgi verilen bölümdür. Pozitif hukuktaki düzenlemeler ile bu düzenlemelerin tatbik edileceği bir senaryonun bilgisi verilir.⁷⁰ Taşıdığı önem nedeniyle bu bölümün her iki kısmı üzerinde ayrı ayrı durulacaktır.

Kararlarda yer alan maddi olaylar, fiziki dünyada meydana gelen, hukuki sonuçları olan ve açılan dava bakımından uyuşmazlık ile gevşek de olsa bağı bulunan eylem ve işlemlerdir. Maddi olaylar, uyuşmazlığın kaynağı, çoğunlukla tarafların üzerinde anlaşamadıkları sorundur. Bu bakımdan, maddi olayın kararlarda yer alması bir zorunluluk olarak kabul edilmektedir. Buna göre, vergiye ilişkin bir uyuşmazlıkta vergiyi doğuran olay, bir disiplin cezası işleminde disipline aykırı olabilecek hal ve hareket, destekleme primi ödemesi yapılmaması gibi örnekler maddi olayı oluşturur. Kararlarda, önceden yaşanan süreci daha iyi anlayabilmek bakımından, olayların verilmesinde mümkün olduğunca kronolojik sıra takip edilmelidir.⁷¹

Maddi olay kendi içinde değişik gruplara ayrılır. Bunlardan birincisi, basit maddi olaydır. Bu tür olaylar, gözleme ve duyuma göre elde edilen, tarafların bildikleri, tarihsel ve işin hikâyesinden elde edilen olaylardır. Bunlar doğrudandır ve işlenmemiş olan maddi olay öğelerini oluşturmaktadır. Bir diğer maddi olay türü ise, çıkarımsal maddi olaydır.

⁶⁸ Bkz. Danıştay, Onuncu Daire, 19.11.2013, E:2009/7829, K:2013/8219.

⁶⁹ Bkz. Fransız Danıştay, 9. Alt Bölüm, 9.4.2014, No. 352500.

⁷⁰ Aldisert, Rasch, Bartlett, **a.g.m.**, s. 31.

⁷¹ Gerald Lebovits, Lucero Ramirez Hidalgo, “Advice to Law Clerks: How to Draft Your First Judicial Opinion”, **Westchester Bar Journal**, sayı 36, 2009, s. 31.

Bunlar, insan aklının ve hayatın olağan akışının imkân verdiği durumlarda, basit maddi olaylardan çıkarılabilen maddi olaylardır. Çıkarımsal maddi olayların kullanımı muhakemeyi gerektirir. Son olarak ise, nihai maddi olaylar vardır. Nihai maddi olaylar, maddi olayların hukuk ile yoğrulmuş halidir. Buna göre, basit ya da çıkarımsal maddi olay, hukuk ile karşılaştırılarak üstlendiği anlam ortaya konulur.⁷² Bununla birlikte, nihai maddi olay, kararın sonucu değildir.

Maddi olaylara tarafsız bir dil kullanılarak yer verilmesi gerekir.⁷³ Zira kararın maddi olay bölümünde sadece bir fotoğraf çekilmelidir. Fotoğraf üzerinde teknik imkânlar kullanılarak bir kısım değişikliklere gidilmemelidir. Aksi takdirde, kararın hemen başında mahkeme, taraflardan birine doğru dümeni kırmış demektir. Yine, kararın yazımında dikkat edilmesi gereken konulardan bir diğeri, maddi olayın tam ve doğru olarak verilmesidir.⁷⁴ Gerçek olmayan maddi olaylara dayanan mahkeme kararının bir kıymeti olmayacaktır.⁷⁵ Varlığından emin olunmayan hallerde maddi olayın kesin doğru olarak verilmesinden kaçınılması gerekir. Benzer şekilde, uyuşmazlık bakımından özel bir anlam ifade etmeyen olayların da, kararda yer almamasına özellikle dikkat edilmelidir. Aksi takdirde çekilen fotoğrafta önemli olan öğeler, kafa karıştıracak şekilde gereksiz ve ayrıntı olan diğer öğelerin gölgesinde kalabilir. Fotoğraf mümkün olduğunca yalın olmalıdır.

Mahkeme, maddi olayla ilgili olarak tarafların verdikleri bilgiler ile yetinemez. Zira tarafların davayı kazanma konusunda menfaatleri olduğundan, sadece kendi lehlerine sonuç doğuracak yönleri dile getirebilir, kendi aleyhlerine sonuç doğurabilecek kısımları karartabilirler. Bu bakımdan, sadece tarafların verdikleri bilgilerin hükme esas alınması, hâkimin yeterince ve taraflardan bağımsız bir şekilde, maddi olayın doğruluğunu inceleme yoluna gitmediği kanaati oluşturabilir.⁷⁶ Buna göre, keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması, delil tespit edilmesi ve taraflardan bilgi ve belge edinilmesine ilişkin tüm faaliyetlerin maddi olayın incelenmesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Zira salt hukuki bir konu hakkında mahkemenin kendi bilgisi dışında başvurabileceği bir başka yer bulunmamaktadır.

⁷² Aldisert, **a.g.e.**, s. 88.

⁷³ Lebovits ve Hidalgo, **a.g.m.**, s. 31.

⁷⁴ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 286.

⁷⁵ Terrell, **a.g.m.**, s. 27.

⁷⁶ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 287.

Maddi olay hakkında tarafların uyumsuz veya birbirine zıt iddialarda bulunması halinde, mahkemenin tespitleri önem kazanacaktır.⁷⁷ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, tarafların maddi olayı farklı olarak anlattıkları durumlarda, tarafların anlatımlarını karara yazdıktan sonra, delilleri inceleme ve muhakeme yöntemlerine başvurmak suretiyle maddi olayı kendisi tarif etmekte ve bu suretle de kendi belirlemesi üzerinden hüküm kurmaktadır.⁷⁸ İdari yargıda mahkemeler, tarafların anlatımına göre değil, tüm bilgi ve belgeleri irdeleyerek kendisi maddi olayı test etmekte ve teyit ettiklerini karara yazmaktadır.⁷⁹ Bu yöntem, sonucu itibarıyla doğrudur. Fakat tarafların maddi olaya ilişkin argümanlarının ne olduğu karardan anlaşılammaktadır.

Narratio'da aynı zamanda uyumsuzluğun çözümüne esas olan tüm hukuk metinlerine de atıf yapılması gerekir. Gerçekten maddi olayın hukuki durumunu ortaya koyacak ve uyumsuzluğun çözümüne dayanak oluşturacak olan hukuki metinlerin kararda yer almaması düşünülemez. Bu bakımdan, tüm mahkeme kararlarında kararın hangi hukuki metne dayanılarak verildiğini ortaya koyan kısımlara yer verilmektedir.

Hukuki metinden kast edilen öncelikle pozitif hukuk metinleridir. Bunlar, anayasadan başlanarak kanunlar, tüzükler, yönetmelikler ve diğer alt düzenleyici idari işlemlerdir. Mahkemeler, sıklıkla bağlayıcı olan bu düzenlemeleri esas alarak karar vermektedir. Ülkelerin tarafı olduğu uluslararası sözleşmeler de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Türk ve Fransız Danıştaylarının verdikleri kararlarda bu nitelikteki hukuki düzenlemeler, maddi olaydan önce ve ihtiyaç durumuna göre bir ya da birden fazla paragrafta yer almaktadır.⁸⁰ Bu kısımda birden fazla ve birbirinden farklı metne atıf yapılacaksa, her bir metin için kararda ayrı bir paragrafın açılması hukuki durumun anlaşılmasına katkı sunacaktır. Aksi durumda metinler birbiri içine girecek, okuyucunun anlaması zorlaşacaktır.

Bunun yanında, mahkemeler bakımından bağlayıcı olmayan, tavsiye niteliğindeki normlara da zaman zaman kararlarda yer verilmektedir. Özellikle uluslararası mahkemeler tarafından yapılan bu atıf ile uyumsuzluk konusu alanda hukukun gelişim yönü tespit edilmek istenmektedir.⁸¹ Bunun

⁷⁷ Aldisert, **a.g.e.**, s. 86.

⁷⁸ Bkz. Adalı v. Türkiye, AİHM, 31.3.2005, No. 38187/97.

⁷⁹ Bkz. Danıştay, Onikinci Daire, 16.5.2013, E:2010/1494, K:2013/4059.

⁸⁰ Bkz. Danıştay, Ondördüncü Daire, 10.9.2013, E:2013/1493, K:2013/5670; Fransız Danıştayı, 1. Alt Bölüm, 9.4.2014, No. 365539.

⁸¹ Bkz. Biao v. Danimarka, AİHM, 25.3.2014, No. 38590/10.

temel nedeni de yaşanan bir olgu olarak hukukun, ahlaki olarak tartışmalı olan alanlarda karar vermekte zorlanmasıdır.⁸² Benzer bir şekilde, özellikle içtihat hukukunun geliştiği sistemler bakımından, daha önce mahkeme tarafından verilen kararlara atıf yapılması da yaygın bir usuldür.⁸³ İdari yargıda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarına sıklıkla atıf yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, kararı veren mahkemenin ve Danıştayın kendi kararlarına atıf yapmamasını bir eksiklik olarak değerlendirmek gerekir.

Yargı kararlarında, sadece uyuşmazlığın esasını ilgilendiren hukuk metinlerine atıf yapılmalıdır.⁸⁴ Hukuki metinlerin uzun olması halinde, metinlerin (kanun maddeleri de dâhil) sadece ilgili yerlerinin karara aktarılması gerekir. Bununla birlikte, hukuki metinlerin mümkün olduğunca aslının aynısı veya eğer paragrafların grameri açısından değişiklik yapılması gerekiyorsa, bu takdirde asıl metne en yakın formunun verilmesinde yarar vardır.

Bazen olaya uygulanan hukuk metinleri çok uzun, karmaşık, çok parçalı veya anlam itibarıyla kapalı olabilir. Bu takdirde, bu metinlerin yorumlanmasına ihtiyaç duyulabilir. İdari yargı, hukuk bölümünde anılan metinleri bir bütün olarak yorumlar ve bunlardan ne anladığını ortaya koyar. Mahkemelerin, bu şekilde henüz maddi olay anlatılmamışken yapılan yorumu da, en azından idari yargı yönünden, bu bölümün bir parçasını oluşturur.⁸⁵ Bununla birlikte karşılaştırmalı hukukta hukuki metinlerin yorumlanması işi, değerlendirme bölümüne bırakılmaktadır.

Maddi olaylara ve pozitif hukuka ilişkin açıklamalar bir hukukçu titizliğiyle verilmelidir. Kararda varılan sonucun ve değerlendirmenin kalitesi, bu olguların iyi bir şekilde verilmesine bağlıdır.⁸⁶ Bu iki kısım, birlikte kararın bulgusal kısmını oluşturur. İdari yargılama usulünde yer alan re'sen inceleme görevi nedeniyle hem maddi olayın hem de hukuki durumun bütün açıklığıyla ortaya çıkarılmasından mahkeme sorumludur. Mahkeme, tarafların bu konuyla ilgili olarak verdikleri bilgileri bir başlangıç olarak kabul eder. Mahkemenin incelemesine esas aldığı maddi olay ve hukuki düzenlemeler, doğruluğunu ve ilgisini teyit ettiği verilerdir.

⁸² Ötenazi konusunda Mahkemenin bu yolu kullandığına ilişkin bir örnek için bkz. Gross v. İsviçre, AIHM, 14.5.2013, No. 67810/10.

⁸³ Amerika Birleşik Devletleri uygulamasına bir örnek için bkz. Rosemond v. Amerika Birleşik Devletleri, Amerikan Yüksek Mahkemesi, 5.3.2005, No. 12-895.

⁸⁴ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 249.

⁸⁵ Danıştay, Altıncı Daire, 14.2.2013, E:2011/15099, K:2013/986

⁸⁶ Aldisert, Rasch, Bartlett, **a.g.m.**, s. 32.

Maddi olay ve hukuki bölümün kararda yer almasında, iki farklı yöntem belirlenebilir. Bunlardan birincisi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi⁸⁷, Avrupa Konseyi İdare Mahkemesi⁸⁸ ve Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi⁸⁹ kararlarında yapıldığı gibi, maddi olay ve hukuk ile ilgili ayrı başlıklar açılarak gerekli bilgilere bütüncül bir şekilde başlıkların altında yer verilmesidir. Önce maddi olay, ondan sonra hukuki durum ile ilgili başlıklar açılmaktadır. İkinci yöntem ise, başlık verilmemek suretiyle kararın ana gövdesi içinde bir ya da birden fazla paragraf şeklinde bu bilgilere yer verilmesidir.⁹⁰ Türk idari yargısı ikinci yöntemi kullanmaktadır. Ancak bu yöntemin, diğer karar yazma yöntemi kadar yalın ve anlaşılır olmadığı, maddi olayın, hukuki kısmın ve sonrasında mahkemenin değerlendirmesinin kararın içinde nerede başlayıp nerede bittiği konusunda karışıklığa neden olduğu görülmektedir. Fransız idari yargısında ise, kararlarda hukuki açıklamalara yer verilmekle birlikte, uyumsuzluğu doğuran maddi olay tam olarak açıklanmamaktadır.⁹¹ Bu nedenle, Fransız idari yargı kararlarında maddi olayın açıklandığı ayrı bir bölüm bulunmamaktadır.

3.4. Tarafların Argümanları Bölümü (Confirmatio v Confutatio)

Bir davada taraflar, bir eylemin ya da işlemin haklılığını ya da haksızlığını saptamayı amaçlar, bütün diğer noktaları buna yardımcı ya da bağlı şeyler olarak sunarlar.⁹² Bu bölümü, sadece tarafların verdikleri bilgi olarak algılamak gerekir. İdari yargı bakımından tarafların argümanları, dava dilekçesi, savunma, ikinci dilekçe, ikinci savunma ile niteliksiz dilekçelerde sunulur. Taraflarca verilen dilekçelerde ileri sürülen iddialar ve savunmalar, mahkeme tarafından dikkate alınmak zorundadır. Bununla birlikte, süresinin geçmesinden sonra verilen savunma veya dilekçelere dayanılarak hak iddia edilemez.⁹³ Yine de, mahkemenin bu nitelikteki dilekçe ve savunmalarda ileri sürülen konuları kararda irdelemesine engel bir durum bulunmamaktadır, zira idari yargıda re'sen inceleme ilkesi söz konusudur.

İdari yargıda tarafların iddialarına kararın ana metnine başlanmadan, “Türk Milleti Adına” başlığından önce yer verilmektedir. Davanın özeti

⁸⁷ Bkz. Turluyeva v. Rusya, AİHM, 20.6.2013, No. 63638/09.

⁸⁸ Bkz. Personel Komitesi v. Genel Sekreterlik, AKİM, 13.3.2014, No. 540/2013.

⁸⁹ Bkz. Bay R. Niebuhr, Başvurucu v. Uluslararası Para Fonu, Savunma, UÇÖİM, 12.3.2013, Karar No. 2013/1.

⁹⁰ Bkz. Danıştay, Üçüncü Daire, 11.6.2013, E:2013/629, K:2013/2686.

⁹¹ Bkz. Fransız Danıştay, 9. Alt Bölüm, 9.4.2014, No. 367423.

⁹² Aristoteles, **a.g.e.**, s. 44.

⁹³ 2577 sayılı Kanunun 16/4. maddesi.

kısımında, davanın konusu hakkında bir belirleme yapıldıktan sonra, aynı zamanda davacı tarafın iddialarına da yer verilmektedir. Hemen peşinden de savunmanın özeti kısmı gelmektedir. Savunmanın özetinde ise davacının iddialarına karşılık davalı idarenin savunmasının bir özeti yer almaktadır.⁹⁴

Fransız idari yargı uygulaması bu konuda zayıf bir niteliğe sahiptir. Fransız idari yargı kararlarında tarafların iddialarına yer verilen ayrı bir bölüm bulunmamaktadır. İdare mahkemesi ve Danıştay kararlarında sadece tarafların istemlerine, bir işlemin iptali gibi, yer verilmektedir.⁹⁵ Yargı kararında yer alan tahlilden tarafların hangi alanda yoğunlaştıkları kısmen çıkarsama yoluyla tahmin edilebilmektedir. Bu durumun, Fransız idari yargı kararlarının çok kısa ve yalın olması ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Buna karşın, uluslararası idare mahkemelerince verilen kararların, tarafların iddialarını değerlendirme konusunda çok başarılı oldukları görülmektedir. Bu nitelikte bir mahkeme olan Avrupa Konseyi İdare Mahkemesi tarafından, maddi olay ve hukuki bilgiler verildikten sonra davacı tarafın iddiası için ayrı bir başlık, davalının savunması için ise ayrı bir başlık açılmak suretiyle bu konudaki tüm iddialar ve savunmalar tasnifi yapılarak karara yansıtılmaktadır.⁹⁶ Genelde tarafların iddia ve savunmaları da aynı noktalara yoğunlaştığından, tarafların ileri sürdükleri hususlar daha sonra mahkemenin değerlendirmesine ve gerekçesine dayanak oluşturmaktadır.

Mahkemeler, taraflarca ileri sürülen her türlü argümanı karara yansıtılmak durumunda değildir. Mahkeme kararı, taraflardan ve diğer bilgi edinme kaynaklarından elde edilen tüm bilgilerin derli toplu ve özet olarak yer aldığı metinlerdir. Bu bakımdan, mahkeme tarafların iddialarından ancak hukuki sonuç doğurabilecek ve uyumsuzluğun çözümüne katkı sunabilecek olanlarını karara alır.⁹⁷ Mahkemenin bu konudaki başarısı, tecrübesine ve konu için ayırdığı zamana bağlıdır.

Türk idari yargı uygulamasında tarafların argümanlarına yer verilmesi konusunun çok önemsenmediği görülmektedir. Kararlardan, kanuni zorunluluk nedeniyle ve şeklin tamamlanması adına bu argümanlara yer

⁹⁴ Bkz. Danıştay, Onbirinci Daire, 22.3.2013, E:2009/4454, K:2013/2899.

⁹⁵ Limoges İdare Mahkemesi, 2. Daire, 13.4.2014, No. 0801440; Fransız Danıştayı, 3. ve 8. Alt Bölmelerin Müşterek Heyeti, 13.4.2014, No. 357168.

⁹⁶ Bkz. Merita Andrea v. Genel Sekreterlik, AKİM, 30.1.2014, No. 539/2013.

⁹⁷ Bkz. Bay “JJ”, Başvurucu v. Uluslararası Para Fonu, davalı, UPFİM, 7.3.2014, No 2014-1.

verildiği izlenimi doğmaktadır.⁹⁸ Zira tarafların iddialarına çok kısa olmak üzere ve bazen ise sadece hukuka aykırı olduğu ya da hukuka uygun olduğu veya davanın kabulü ya da reddi gerektiğine ilişkin, aslında argüman olmayan ibarelerle yer verilmektedir. Ağır iş yükü altında çalışmaktan ve yeterince zaman tahsis edememekten kaynaklansa da bu durum, verilen kararlar için bir zafiyet ve tarafları ikna etmekte bir eksiklik olduğu kuşkusuzdur.

3.5. Değerlendirme ve Sonuç Bölümü (Refutatio/Peroratio)

Mahkeme, kararın verilmesi için gerekli olan tüm verileri ortaya koyduktan ve bir sıra dâhilinde verdikten sonra kararın gerekçesini yazması gerekir. Mahkemeye ait olan bu değerlendirmeden sonra bu kez uyumsuzluğun sonlandırılmasına yönelik olarak kararın sonuç kısmına yer verilir. Buna göre, mahkemeye ait olan bu son bölümde, öncelikle varılan sonucun gerekçesi, ondan sonra da sonucun kendisi yer alır.

Bu bölümün ilk kısmı, mahkemenin değerlendirmesini içeren gerekçedir. Değerlendirme davaya bakan yargı yerinin, karara hangi maddi ve hukuki dayanaklardan hareketle ve nasıl ulaştığını gösterir. Değerlendirme tüm yönleriyle belirlenip sınırı çizilen somut olaya, tekniğine uygun olarak yorumlanan soyut hukuk kuralının uygulanması suretiyle yapılan uğraşdır.⁹⁹ Buna göre, değerlendirme kısmı bu bölümün *ratio decidendi*'sidir, yani bu karara nasıl ve niçin ulaşıldığıdır. Bu kısım, sonucun meşruluğunu ve rasyonelliğini ortaya koymak amacıyla açıklama ve tahlillerin yapıldığı yerdir.¹⁰⁰

Değerlendirme bölümü ne bir maddi olay değerlendirmesidir ne de soyut bir hukuk normu tahlilidir. O her ikisini de içine alan ve onları usulünce bir arada işleyen muhakemedir. Bir karara gerekçeli karar denilebilmesi için maddi olayın hukuka ve gerçekliğe uygunluğu çeşitli yönleriyle ve tarafların iddia, talep ve savunmaları da karşılanarak ortaya konulması gerekir. Mahkeme, bu böyledir ya da bu böyle olmalıdır dememeli, neden öyle olması gerektiğini açıklayarak şu nedenlerden dolayı böyledir ya da böyle olmalıdır demelidir.¹⁰¹

⁹⁸ Bkz. Danıştay, Onüçüncü Daire, 14.11.2012, E:2010/3479, K:2012/3012.

⁹⁹ Candan, **a.g.e.**, s. 616.

¹⁰⁰ Aldisert, Rasch, Bartlett, **a.g.m.**, s. 35.

¹⁰¹ Candan, **a.g.e.**, s. 617.

Değerlendirme kısmı, mahkeme kararlarının en çok eleştiri alan bölümü olması nedeniyle hâkimin üstün yazma ve açıklama kabiliyetini konuşturduğu bölümdür.¹⁰² Taraflardan ziyade mahkemenin kendi hukuki muhakemesinin değerlendirme kısmında etkin olması beklenir. Buna göre, gerekli görülmesi halinde taraflarca ileri sürülen hukuki konuların karşılanması gerekmekte ise de, düzen ve yöntemin açık bir şekilde mahkemenin kontrolünde olması gerekir.¹⁰³ Mahkeme, değerlendirilmesini yaparken farazi tartışmalara ve davanın çözümlenmesiyle ilintili olmayan konulara girmemesi gerekir.¹⁰⁴ Aynı şekilde, kararların kendi içinde tutarlı olması da bir zorunluluktur. Gerekçede, birbiri ile çelişen anlatımlara yer verilmesi ve maddi olayla ilgisi olmayan saptamaların yapılması durumunda, sağlıklı bir değerlendirmenin mevcut olmadığı ortaya çıkar.¹⁰⁵

Kararın değerlendirme kısmının bütünüyle kararın önceki bölümlerinde verilen bilgiler çerçevesinde yapılması gerekir. Buna göre, kararda referans yapılan hukuk metni dışında başka bir hukuk kuralı irdelenmemeli, maddi olay kısmında yer verilmeyen bir veriye atıf yapılmamalıdır. Aynı şekilde, kararın sonuç kısmı maddi olay ve hukuk bölümünde yer alan tüm bilgileri kapsamalıdır.

Türk idari yargı uygulamasında mahkemenin değerlendirmesi, mevzuat ve maddi olay anlatıldıktan sonra yapılmaktadır. Kararın değerlendirme kısmı, maddi olay ve hukuk bölümü kadar standart değildir. Bu kısmın kaç paragraftan oluştuğunu söylemek kolay değildir. Onun uzunluğu dosyanın karmaşıklığı ve mahkemenin tercihinin göre değişmektedir. Bununla birlikte, genelde değerlendirme kısmı iki ila dört paragraf arasında değişmektedir. Bu kısma, bazen “yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden”, “belirtilen hükümlerin birlikte değerlendirilmesinden” ya da “anılan maddelerin birlikte değerlendirilmesinden” ibaresiyle başlayan bir paragrafa girilmekte ve genelde “bu durumda” ibaresiyle başlayan paragraf ile son verilmektedir.¹⁰⁶

¹⁰² Aldisert, Rasch, Bartlett, **a.g.m.**, s. 34.

¹⁰³ Terrell, **a.g.m.**, s. 39. , Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre, tarafların iddiaları genel olarak gerekçede karşılanması gerekmele birlikte, tüm iddiaların karşılanması gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Adil yargılama ilkesi anlamında iddialardan hangisinin mahkemeler tarafından karşılanması gerektiği somut olayda tek tek değerlendirilmesi gerekir. Bkz. Hiro Balani v. İspanya, AIHM, 9.12.1994, No. 18064/91, p. 27.

¹⁰⁴ Lebovits ve Hidalgo, **a.g.m.**, s. 32.

¹⁰⁵ Bkz. Danıştay, Onikinci Daire, 13.1.2005, E:2002/1760, K:2005/20.

¹⁰⁶ Bkz. Danıştay, İkinci Daire, 15.3.2013, E:2012/8315, K:2013/1481; Danıştay, Altıncı Daire, 22.11.2012, E:2012/3976, K:2012/6605; Danıştay, Onüçüncü Daire, 14.11.2012, E:2010/3479, K:2012/3012.

Fransız idari yargısında ise kararın gerekçesi neredeyse kararın tamamına yayılmış durumdadır. Türk idari yargı kararları kadar bile kararlar öğelerine tam olarak ayrılmış değildir. Kararda “Fransız Halkı Adına” başlığından sonra, ayrı paragraflarla, önce mevzuat verildikten sonra gerekçeler tek tek açıklanmaktadır. Paragraflara “göz önüne alındığında” (considérant que) ibaresi ile başlanmakta ve her bir paragraf uyumsuzluğun bir yönünü ortaya koymaktadır.¹⁰⁷ Dolayısıyla Fransız idari yargı kararlarını okuyan bir kişi, tarafların iddiaları ve maddi olayı tam olarak anlayamamakta, sadece mahkemenin gerekçelerini ve uygulanan normu bilebilmektedir.

Mahkemenin değerlendirmesini etkileyen bir öge de, kararın muhatabının kim olacağıdır. Karar sadece tarafları ilgilendiren bir konuyu içermekte ise, bu takdirde kararın değerlendirme bölümü doğrudan ve yalın olabilir. Bununla birlikte kararın doğurduğu hukuki sonuç tarafları da aşar şekilde ise, bu takdirde kararın değerlendirme kısmının daha detaylı, daha komplike ve geniş olması gerekir.¹⁰⁸ Bu nedenle emsal alınacak bir karar ile toplumun geniş kesimini ilgilendiren ya da ilk kez bir hukuki konuyu çözen kararların gerekçesi detaylı olur.

Bu bölümün diğer unsurunu ise, gerekçesi de verilmiş olan kararın sonuç kısmı oluşturur. Sonuç kısmında artık uyumsuzluğun hangi yönde karara bağlandığı yazılmaktadır. Sonuç kısmı kararın, en önemli ve yaptırım içeren kısmıdır. Türk idari yargısında kararın sonuç kısmı istisnasız “açıklanan nedenlerle” ibaresiyle başlayan tek bir paragraftır. Sonuç kısmında; yargılama giderleri, avukatlık ücreti, karara karşı gidilebilecek başvuru yolları, karar tarihi, kararın alındığı nisap ve en sonunda da kararı veren hâkimler yer almaktadır.¹⁰⁹

Fransız idari yargısında sonuç, Türk idari yargısından farklı olarak tek bir paragraf şeklinde değildir. “Karar verildi” başlığından sonra gelmek üzere mahkemenin vardığı sonuçlar tek tek maddeler halinde yazılmaktadır. Görüldüğü üzere kararın bölümlerini yeterince birbirinden ayırmayan Fransız idari yargısı, kararın sonuç kısmını çok açık bir şekilde yazmaktadır.¹¹⁰ Belçika idari yargısı¹¹¹, Uluslararası Para Fonu İdare

¹⁰⁷ Bkz. Paris İdare Mahkemesi, 7. Bölüm, 2. Daire, 30.4.2009, No. 0618403.

¹⁰⁸ Rodger, **a.g.m.**, s. 231.

¹⁰⁹ Bkz. Ankara 1. İdare Mahkemesi, 15.4.2010, E:2009/1822, K:2010/509; Danıştay Sekizinci Dairesi, 10.2.2012, E:1910/8752, K:1912/467.

¹¹⁰ Bkz. Caen İdare Mahkemesi, 1. Daire, 9.7.2009, No. 0800458.

¹¹¹ Bkz. Belçika Danıştay, 9. Daire, 10.4.2014, No. 227.098.

Mahkemesi¹¹² ve Avrupa Konseyi İdare Mahkemesi¹¹³ kararları da, Fransa uygulaması ile uyumludur.

İdari yargıda kararın varlığından söz edebilmek için kararın hem gerekçesinde hem de sonucunda oy çokluğunun sağlanması gerekir. Buna göre aynı gerekçede çoğunluğun birleşmemesi durumunda ortada bir karardan bahsedilemez.¹¹⁴ Uyuşmazlığın çözülebilmesi ve nihai kararın verilebilmesi için tek hâkimli dosyalarda kararın verilmesi yeterlidir. Çok hâkimli heyetlerden oluşan mahkeme ve Danıştayda ise heyette yer alanların en az yarısından fazlasının aynı yönde oy kullanması gerekir. Aksi halde mahkemenin bazı durumlarda önündeki ihtilafı çözümleyici mahiyette nihai bir karara varması mümkün olmayabilir.¹¹⁵

3.6. Azlık Oyu Kullanılması

Heyet olarak verilen kararlarda çoğunluktan farklı düşünen hâkimlerin azlık oyu kullanıp kullanamayacağı konusu idari yargı bakımından karşılaştırmalı hukukta tartışmalıdır. 2577 sayılı Kanunun 22. maddesi, Finlandiya İdari Yargılama Usulü Kanununun 54. maddesi ile Uluslararası Para Fonu İdare Mahkemesi Usul Kurallarının 18. maddesi gibi pek çok idari yargı sisteminde kararın azlık oyunu da içermesi gerektiği hükmü yer almakta iken, Fransız İdari Yargı Kodunun R741. maddesinde bu yönde bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Avrupa Konseyi İdare Mahkemesi Usul Kurallarının 35. maddesinde ise, kararların oybirliği veya oyçokluğu ile alındığına ilişkin bir belirlemeye yer verilmeyeceği hükme bağlanmak suretiyle azlık oyu kullanımının önü kapatılmıştır. İdari yargının kendisine özgü niteliği nedeniyle azlık oyuna yer verilmemesi suretiyle bir farklılaşmaya gidilmiş olabilir.¹¹⁶

Azlık oyunun gerekliliği konusundaki iki farklı uygulamanın da meşru ve rasyonel gerekçeleri vardır. Azlık oyu kullanılmasının doğru olmadığı yönündeki düşüncenin hareket noktası, idari yargı için, karar görüşmelerinin (müzakerelerin) gizliliğidir. Görüşmelerin gizliliği kuralının iki anlamı

¹¹² Bayan “M” ve Dr. “M”, Başvurucular v. Uluslararası Para Fonu, davalı, UPFİM, 29.11.2006, No. 2006-6.

¹¹³ Bkz. Lilit Nikoghosyan v. Genel Sekreterlik, AKİM, 31.3.2009, No. 409/2008.

¹¹⁴ Danıştay Beşinci Dairesi, 4.11.1987, E:1986/143, K:1987/1468.

¹¹⁵ Karavelioğlu, a.g.e., s. 663.

¹¹⁶ Bu yöndeki farklılık Avrupa Konseyi bünyesindeki mahkemelerde de kendini göstermektedir. Avrupa Konseyinin bir organı olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde azlık oyu kullanılması mümkün iken, Avrupa Konseyi İdare Mahkemesinde bu yola gidilememektedir.

vardır. Birincisi, hâkimler görüşmeleri taraflar ve kamuoyunun yokluğunda yapar. İkincisi ise, görüşme ve hâkimlerin düşünceleri hakkında herhangi birine ve herhangi bir zamanda açıklama yapmak yasaklanmaktadır. Azlık oyuna yer verilmek suretiyle görüşmelerin gizliliği ilkesi ihlal edilmekte ve kamuoyuna kapalı olan bu toplantıda hâkimlerin hukuki yaklaşımları ortaya çıkarılmış olmaktadır.

Benzer şekilde, oybirliği meslektaşların eşgüdüm halinde çalışmasını arttırır, hâkimler arasında tartışma sayısını azaltır ve kamuoyunda mahkemeye olan güveni yükseltir. Azlık oyu, hâkimin kişisel tatmini dışında hukuki olarak belirtmesi gereken çok önemli bir konu bulunmadığı müddetçe yazılı olarak yer almamalıdır.¹¹⁷ Yine azlık oyu kullanılması suretiyle mahkemelerin kararlarının hukuki meşruiyetine ve muhataplar karşısındaki saygınlığına zarar verilmiş olmaktadır. Kararın oybirliği ile alınmaması veya hâkimlerin düşüncelerinin ne olduğunun ortaya konulması, kararı zayıflatıcı bir etki doğurur.¹¹⁸ Gerçekten, mahkemesindeki hâkim tarafından da yanlış bulunan bir kararın, aleyhine olan tarafta uyandıracağı saygı daha az olacaktır.

Bunun tam karşısında yer alan düşünceye göre azlık oyuna yer verilmesinin yukarıda açıklandığı üzere bir kısım sakıncalarının olduğu kabul edilmekle birlikte, azlık oyu kullanılmasının sağladığı faydanın daha fazla olduğu ileri sürülmektedir. Azlık oyu kullanmanın sağladığı birinci fayda, mahkemenin karar verme süreciyle ilgilidir. Anonim nitelikteki kararlar, kararı veren hâkimlerin düşüncelerini perdeleme olanağı verir. Azlık oyu kullanılması her bir hâkime kendi düşüncesini yazmasına olanak sunması nedeniyle kararları anonimlikten çıkarır. Azlık oyunun kararda yazılması halinde, kararın gerekçesi daha hukuki ve tutarlı olmak durumundadır.

Azlık oyu kullanılmasının bir diğer faydası da, hukukun gelişmesine katkısıdır. Uygulamada sıklıkla içtihadın sonradan, azlık oyu doğrultusunda değişmesine tanıklık edilmektedir. Benzer şekilde, azlık oyu kararların verilmesinde ve yazılmasında mahkemenin konuyu detaylı olarak tartıştığını ve uyuşmazlığın çözümlenmesine zaman ayırdığını ortaya koyması nedeniyle taraflarda saygı uyandırır. Son olarak, azlık oyu ilk derece mahkemeleri kararlarının üst yargı organları tarafından denetlenmesine katkı

¹¹⁷ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 301.

¹¹⁸ Admistrative Justice in Europe (Fransa Raporu), (Erişim) http://www.juradmin.eu/en/courtour/i/countries/france/france_en.pdf, 10 Nisan 2014.

sunacaktır. Azlık oyu ile mahkemeler, uyuşmazlığın tüm yönleriyle irdelendiğini üst mahkemelerin bilgisine sunmuş olacaktır.

Azlık oyu kullanılmasının hâkimler bakımından taşıdığı bir anlam daha vardır. Hâkimler azlık oyu kullanmakla uyuşmazlıkta çoğunluk tarafından varılan sonuca karşı çıkmaktadır. Hâkimler azlıkta kalmak ve azlık oylarını yazmak suretiyle ileriye dönük bir mesaj vermekte ve başka mahkemeyi veya temyiz mahkemesini bu doğrultuda karar vermesi konusunda ikna etmek istemektedir.¹¹⁹ Buna göre, hâkim azlık oyu kullanmak suretiyle adeta ileride bu karara muhatap olanları kendisi gibi düşünmeye davet etmektedir.

Azlık oyu olarak ifade edilen düşünce aslında iki farklı türden oluşmaktadır. Bunlardan birincisi çoğunluk düşüncesine destek oyudur (concurring opinions). Bu da teknik olarak bir azlık oyu olmasına rağmen, bu fikirde olan hâkim çoğunluk tarafından verilen karara katılmakla birlikte, farklı muhakeme kullandığı için bu yönde azlıkta kalmaktadır. Hâkimin çoğunluk düşüncesinden tamamen veya kısmen farklı sonucu düşünmesi halinde kullanılan muhalefet ise farklıdır ve azlık oyu olarak ifade edilir (dissenting opinion).¹²⁰

Aşırı olmayan şey iyidir, olması gerekenden fazla olan ise kötüdür.¹²¹ Azlık oyunun idari yargı uygulamasında var olması gerekir. Bunun, idari yargının ve hukukun gelişmesine büyük katkı sunduğu açıktır. Bununla birlikte, kararlarda azlık oyunun kullanılmasında özenli davranılması gerekir. Ciddi bir hukuki neden olmadan kullanılan azlık oyu, bu yönde oy kullanan hâkim ile birlikte mahkemenin itibarına da zarar verecektir. Yine azlık oyunun gereksiz yere kullanılması, heyetle çalışan mahkemelerde eşgüdümü ve birlikte çalışma kültürünü zayıflatabilir.

Verilen kararların tam olarak ne kadarının azlık oyu ile verildiği konusunda bir veri bulunmamakla birlikte, Türk idari yargı uygulamasında azlık oyunun sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Pozitif hukukta hâkimlerin azlık oyu kullanmalarını sınırlandıran bir düzenleme bulunmamaktadır. 2577 sayılı Kanunun 22. maddesi azlıkta kalanların görüşlerini yazacaklarına ilişkin hüküm, usul ve esas kararlar ile ara kararları bakımından geçerlidir. Kararlarda azlık oyu kullanımının esas hakkında verilen kararlarla sınırlandırılmasında yarar vardır. Böylece usule ilişkin kararlarda ve ara kararlarında azlıkta kalınması önlenmiş olur.

¹¹⁹ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 301.

¹²⁰ Kerr, **a.g.m.**, s. 54.

¹²¹ Aristoteles, **a.g.e.**, s. 54.

Türk idari yargı uygulamasında, azlık oyu çoğunluk düşüncesinin altında yer alır. Kararın altında bu kararı verenlerin isimleri ve altlarında imzaları yer alırken azlık oyu kullananların isimlerinin altına ayrıca “x” işareti konulur. Bu işaret, kararın oybirliği ile alınmadığını sembolize eder. Hemen devamında da azlıkta kalanların düşünceleri yazılır. Azlık oyu da kararın bir parçasını oluşturmaktadır.

4. Kararların Yazım Süreci

Verilen kararın yazılması mahkemeler bakımından önemli bir süreci gerektirir. Bu sürecin pratik ve etkin bir şekilde işletilmesi mahkeme bakımından çok önemlidir. Kararın yazım süreciyle ilgili olarak farklı usuller uygulanmaktadır. Türk idari yargı uygulamasında mahkemelerin, verdikleri kararı nasıl bir süreç takip ederek yazacakları çok açık değildir. Yine de kararların yazılmasına ilişkin süreç konusunda bazı hükümler bulunmaktadır. 2577 sayılı Kanunun 22. maddesinde, konular aydınlandığında meselelerin sırasıyla oya sunulacağı ve karara bağlanacağı hükmü yer almaktadır. Yine 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun 11. maddesinde ise, mahkeme üyelerinin, buldukları mahkemelerde başkanlar tarafından kendilerine verilen dosyaları inceleyerek kurula gerekli açıklamaları yapacakları, düşünce ve görüşlerini bildirecekleri, oylarını verecekleri ve kararları yazacakları hükmü yer almaktadır.

Benzer şekilde, 2575 sayılı Danıştay Kanununun 58. maddesinde, üyelerin buldukları dairelerde başkanlar veya dâhil buldukları kurullarda kurul başkanları tarafından kendilerine verilen dosyaları inceleyerek görevli daire veya kurullara gerekli açıklamaları yapacakları ve kararları yazacakları hükmü, 62. maddesinde ise tetkik hâkimlerinin kendilerine havale edilen işleri inceleyerek daire veya görevli kurula gerekli açıklamaları yapacakları, kendi düşünce ve görüşlerini sözlü ve yazılı olarak bildirecekleri ve karar taslaklarını yazacakları hükmü yer almaktadır.

Bu maddeler ve gelenek ile şekillenen usule göre, idari yargıda karar yazma süreci pratik bazı öğelere dayanmaktadır. Kararın tek hâkim tarafından verilmesi halinde kararı bizzat bu hâkim yazar ve son şeklini verir. Kararın mahkemelerde heyet halinde verilmesi durumunda kararı, bu dosyayı incelemeye ve heyete sunmaya görevli olan raportör üye yazar. Mahkemenin belirlediği usule göre genelde mahkeme başkanı tarafından kontrolü yapılır ve sonrasında karar imzaya açılır. Kararın yazımı konusunda

kural olarak raportör olmayan üye sürece katılmaz. Bununla birlikte, kararın yazımıyla ilgili olarak bir sorun olduğu düşünülürse bu takdirde uzlaşma ile karar yazılır. Azlık oyu ise mutlaka azlıkta kalan başkan veya üye tarafından yazılır. Yazı işleri personelinin görevi, hâkim tarafından oluşturulan kararın daktilo edilmesi ile sınırlıdır. Bu personelin Avrupa örneklerinde olduğu gibi karar taslaklarını yazmaları söz konusu değildir.

Mevzuatta Danıştay bakımından da benzer bir sistem öngörülmesine rağmen, uygulamada karar yazım süreci farklılık göstermektedir. Danıştay, mahkemelerden farklı olarak tetkik hâkimi çalıştırmaktadır ve bu hâkimler uyuşmazlıkların asli işlemlerini yerine getirirler. Buna göre, dosyalar tetkik hâkimince okunup karar verecek heyete sunulur. Heyet tarafından bir karar verildikten sonra ise, karar tetkik hâkimi tarafından yazılır. Belirlenen usule göre genelde heyette bulunan üyelerden biri, bazen ise kıdemli tetkik hâkimi tarafından kararın kontrolü yapılır ve onaya sunulması uygun bulunur. Mahkemelerden farklı olarak, azlık oyları da aksi azlıkta kalanca beyan edilmediği müddetçe tetkik hâkimi tarafından yazılır.

İdari yargıda kabul edilen bu yöntem, pratik ve ağır iş yükü altında çalışan idari yargı yerleri bakımından işleyen bir süreçtir. Bununla birlikte, bu sürecin kararın kalitesi ve kararı imzalayanların memnuniyeti üzerinde negatif etkisi olduğuna kuşku bulunmamaktadır.

Avrupa örneklerinde ise bir başka sistem uygulanmaktadır.¹²² Bu sisteme göre, genelde duruşmadan sonra, heyet halindeki mahkeme toplanır ve kararı verir. Karar toplantısına katılan yazı işleri müdürü (veya personeli) tarafından karar taslağı oluşturulur ve kararı vereceklere önceden gönderilerek incelemelerine olanak sağlanır. Daha sonra da kararı veren heyet, kararın yazımı gündemiyle bir toplantı daha yaparak gerek görürlerse düzeltmeler de işlenerek karara son şekli verilir. Kararın heyetin aktif katılımı ve ortak akıl ile kabul edilmesi, kararın kalitesinin artırılmasına çok ciddi katkı sunmaktadır.

Kararın yazılması sürecinden ne beklendiğinin üzerinde de durulması gerekir. Verilen karar iyi bir muhakeme ürünü olsa da, bunun yazı diline yeterince yansıtılamaması halinde ortaya çıkan sonucun tatmin edici olmayacağı rahatlıkla söylenebilir. Kararın muhataplarını ikna etmek, ancak

¹²² Bu sistem, Türkiye’de Anayasa Mahkemesinde, Avrupa’da ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de dâhil ulusal ve uluslararası mahkemelerde kullanılmaktadır.

hukuken güçlü ve dil anlamında sorunsuz bir kararın yazılmasıyla mümkündür. Bu da kararın yazım aşamalarının önemini ortaya koymaktadır.

Bu sürecin ilk aşaması, verilen kararın taslağını oluşturmaktır. Burada göz önünde tutulması gereken hususlar, karar toplantısında tartışılan konulardır. Toplu mahkemelerde karar görüşmesi iskelet etkisine sahiptir. Karar görüşmesi, ikincil nitelikteki konuların geliştirilmesinde, mahkemenin mantıksal düzeninin oluşturulmasında ve bunların uygun bir şekilde belirlenen kalıbın içine yerleştirilmesinde belirleyicidir.¹²³

Bu yazım sürecinde uygulanabilecek bir yöntem de, bir eserin içindekilerini oluşturmak gibi başlık cümleler ve tez paragrafları kullanmak suretiyle okuyucuya sırada nelerin irdeleneceğini ve mahkemenin konuyu nasıl çözeceğini ortaya koymaktır. Böylece kararın yazımına başlanmadan önce, varılacak yer ile bundan sonraki adımda nelerin yapılacağı ortaya konulmuş olur. Bu karar yazma usulü özellikle temyiz mahkemesi bakımından faydalıdır.

Kararların yazılması sırasında öncelikle anahtar hükmünde olan konuların ele alınması gerekir. Bunlar genel olarak usule ilişkin olan sorunlardır. Bunlar halledildikten sonra ise önemli olanlar başta, ondan sonra çok vurgulananlar ve en son olarak da daha az önemli olan konuların irdelenmesi gerekir. Taraf argümanlarından davanın sonucuyla en çok ilgili olanı öncelikle irdelenir.¹²⁴

Kararın yazımı sırasında konu çok iyi bilinse bile, karara konulacak bilgilerin doğruluğunun kontrol edilmesi önemlidir. Zira insan beyni inanılmaz derecede etkin olmasına rağmen, o bir bilgisayar değildir. Beyin bilgileri sınırlı işleme yetisine sahip olmakla birlikte bir karmaşık etken bileşkesini yönetmek durumundadır.¹²⁵ İnsan beyninin bu sınırlılığı nedeniyle kararlarda yer alması gereken bilgilerin mutlaka kaynağıyla karşılaştırılarak karara yansıtılması gerekir. Aksi takdirde, kararlara yanlış bilgilerin yazılması mümkün olabilir.

Kararın yazılmasından sonra, bu kararın gözden geçirilmesi süreci başlar. Kararların gözden geçirilmesi, varsa her türlü yanlışlıkların giderilmesi ve okuyucuların anlamalarını kolaylaştırması amacına matuftur.

¹²³ Aldisert, Rasch, Bartlett, **a.g.m.**, s. 14.

¹²⁴ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 292.

¹²⁵ Jeffrey J. Rachlinski, "Heuristics and Biases in the Courts: Ignorance or Adaptation?", **Georgetown Journal of Legal Ethics**, sayı 79, 2000, s. 61.

Gözden geçirme süreci, zaman kaybettiren ve konsantrasyon, fedakarlık, sabır ve titizlik isteyen bir süreçtir.¹²⁶ Gözden geçirmenin, kararı yazan dışındaki biri tarafından yerine getirilmesi de bundan beklenen faydayı artıracaktır.

Kararların düzenlenmesi (editing) ve düzeltilmesi (proofreading) gözden geçirmenin ikiz unsurlarıdır. Düzenleme, içerik, organizasyon ve mantık gibi geniş kapsamlı sorunların giderilmesidir. Düzeltme ise daktilo hataları, gramer, atıf ve şekil yanlışlıklarının giderilmesidir. Her iki unsur da kolay okunabilen etkin bir yargısal metnin ortaya konulması için çok önemlidir.¹²⁷

Yazımın tamamlanmasından sonra kararın imzalanması süreci başlar. 2577 sayılı Kanununun 24. maddesi, kararı veren başkan ve üyelerin kararda imzalarının olacağını hükme bağlamıştır. Buna göre, kararın sonuç kısmında başkan ve üyelerin imzaları bulunmakta, ayrıca kararı yazımına katkı sunan tetkik hâkimi, yazı işleri müdürü ya da personelinin imzası yer almamaktadır.¹²⁸ Fransız İdari Yargı Kodunun R741. maddesine göre, idare mahkemesi ve istinaf mahkemesinde kararı ilgili başkan, raportör üye ve yazı işleri personeli; Danıştayda ise kararı ilgili başkan, raportör ve sekreter imzalamaktadır. Avrupa Konseyi İdare Mahkemesi Usul Kurallarının 35. maddesinde ise, kararın başkan ve yazı işleri müdürü tarafından imzalanacağı hükmü yer almaktadır. Uluslararası Para Fonu İdare Mahkemesi Usul Kurallarının 18. maddesinde de aynı hüküm yer almaktadır. Bununla birlikte, imzalamasalar da kararı veren hakimlerin adları kararın üst veya alt kısmında yer almaktadır.

5. Kararların Yazım Dili

Mahkeme kararlarında iletişim aracı, doğal olarak, yazı dilidir. Kararlar sadece kelimeleri ve grameri içermez, aynı zamanda sıklıkla cümlelerin uzunluğunu ve karmaşıklığını, cümlelerin daha geniş bir birimi olan paragraflar şeklinde bir araya gelmelerini ve resmîlik seviyesine ilişkin zımni ilkeleri de içinde barındırır.¹²⁹ Tüm bu öğelerin yerli yerinde kullanılması kararı anlamlı ve daha kolay okunur hale getirir.

¹²⁶ Lebovits ve Hidalgo, **a.g.m.**, s. 33.

¹²⁷ Ibid, s. 33.

¹²⁸ Buna rağmen adli yargıda durum biraz farklıdır. 6100 sayılı Kanununun 298. maddesinde kararın zabıt kâtabi ve kararın hâkimi tarafından imzalanması kabul edilmiştir.

¹²⁹ Richard A. Posner, "Judges' Writing Styles (And Do They Matter?)", **University of Chicago Law Review**, sayı 62, 1999, s. 1422.

Hâkimin itibarının ve görevinin temelinde kalemini kullanması yatar.¹³⁰ Bu nedenle uzman bir yazar olarak hâkim edebi bir yeteneğe sahip olmalıdır. Eğer doğal olarak böyle bir yeteneği yoksa bunu öğrenmelidir.¹³¹ Normal şartlar altında hâkimlerin kullandığı dil, o yargısal aşamada orada hazır olanlara yöneliktir. Fakat karar için durum biraz farklıdır. Kararlarda hâkim köşesine çekilir, tüm hukuki durumu daha derin bir analize tabi tutar ve ona göre bir formülasyona gider.¹³² Yargıda kullanılan dilin buna bağlı olarak nesnel olması beklenir. Diğer hukuki metin yazarlarından farklı olarak, hâkimin karar yazma tercihlerinden her biri kişisel olmanın ötesindedir.¹³³

Mahkeme kararları, açık, basit ve öz olmalıdır. Yargı kararlarının anlam itibarıyla açık olmaması kabul edilemez.¹³⁴ Açık anlam taşımayan konuşma, kendisinden beklenen amacı yerine getiremez.¹³⁵ Afili cümleler, kararların özellikle normal bireyler tarafından anlaşılmasını zorlaştırır.¹³⁶ Süsten kaçınmak, basitlik, yalınlık ve kısa cümleler, kararın tonlamasını düşürmekte ve konuşma diline yaklaştırmaktadır.¹³⁷

Türk idari yargısında kararlarda uzun cümle kullanılması, neredeyse istisnası olmayan bir kuraldır. Yaygın bir şekilde tek bir cümle, “-dığı”, “-erek” ve “-ip” ekleriyle ya da “:”, “;” ve “,” gibi noktalama işaretleriyle birbirlerine bağlanarak bir paragrafı oluşturmaktadır.¹³⁸ Uzun cümle kullanılması, bir yönüyle kararların yazılmasını kolaylaştırabilir. Ancak bu üzerinden gelinemeyecek bir sorun değildir. Uzun cümle kullanımı, okunmayı ve yabancı dillere tercüme edilmeyi zorlaştıran ve cümlenin sonuna geldiğinde baştaki bilginin unutulmasına neden olan zorlukları beraberinde getirir. Bu uygulama, başka bir şekilde Fransız yargısında da vardır.¹³⁹ Ancak bu yazım usulünün geciktirilmeden değişmesi gerekir.

¹³⁰ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 237.

¹³¹ Aldisert, Rasch, Bartlett, **a.g.m.**, s. 20.

¹³² Rodger, **a.g.m.**, s. 231.

¹³³ Terrell, **a.g.m.**, s. 38.

¹³⁴ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 270.

¹³⁵ Aristoteles, **a.g.e.**, s. 167.

¹³⁶ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 263.

¹³⁷ Posner, **a.g.m.**, s. 1427.

¹³⁸ Bünyesinde 21 ve 23 satırlı iki paragrafı barındıran örnek bir karar için bkz. Danıştay, Altıncı Daire, 15.11.2013, E:2012/1904, K:2013/6299. Yine 39 satırlı paragrafı barındıran örnek bir karar için bkz. Danıştay, Onuncu Daire, 3.10.2012, E:2012/3990, K:2012/4561.

¹³⁹ “Fransız Halkı Adına” ile başlayan başlıktan sonra oluşan kararlar, ayrı paragraflarda olsa bile tek bir cümle şeklinde kurgulanmaktadır. Başka bir ifadeyle Fransız idari yargı kararları bütüncül bir cümle şeklindedir. Bkz. Fransız Danıştayı, 9. ve 10. Alt Bölümlerin

Yargı kararlarının laf kalabalığından ve özellikle üst söylemlerden (metadiscourse) arındırılması gerekir. Üst söylem, nutuk işlevi gören klişe ifadelerdir. Üst söylem yazarı bu yolla okuyucusunu belli bir yargıya hazırlar. Üst söylemlerin geniş yer kaplamalarına rağmen karara katkı sunmadıkları savunulmaktadır. Hâkim, kararının anlamından ve tartışmaların ilgili olmasından emin olmalıdır ki paragraflara bir giriş ifadesi koyma zorunluluğu hissetmemelidir.¹⁴⁰

İdari yargı kararlarında da üst söylemlere yer verilmektedir. Bu üst söylemler, paragrafların giriş ibaresi olarak kullanılmaktadır. Kararlarda; “dosyanın incelenmesinden”, “bu itibarla”, “bu bağlamda”, “buna göre”, “öte yandan”, “diğer taraftan”, “yukarıdaki mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden”, “bu açıklamalar ışığında”, “bununla birlikte”, “belirtilen duruma göre”, “bu durumda”, “sonuç olarak” ve “açıklanan nedenlerle” sıklıkla kullanılan ibarelerdir. Bununla birlikte, bu üst söylemlerin bütünüyle işlevsiz olduğunu söylemek de doğru değildir. Kullanıldığı yere göre bu ibareler, bir üst paragrafta yer alan yargının açıklaması, istisnası, karşıtı, nedeni ya da sonucu niteliğinde bir başka yargıya yer verileceği anlamını içerir.

Kararda hâkimin yapması gereken eylemleri içeren ifadelerin de kullanılmaması gerekir. “Bilinen ilkelerindedir”, “şeklinde anlaşılması kaçınılmazdır”, “yerleşik içtihatlarıdır” gibi ifadelerin bilgiçlik taslayan ve okuyucuları küçümseyen özellikleri nedeniyle kullanılmaması, varılan sonucun bu ifadelerden bağımsız bir şekilde yer alması önerilmektedir.¹⁴¹ İdari yargı kararlarında da benzer kavramlar gittikçe azalmakla birlikte kullanılmaya halen devam edilmektedir.

Kararlarda bilimsel çalışmalara referans yapılması konusuna da değinmek gerekir. Özellikle Amerikan genç mahkeme çalışanlarının yeni bilimsel makalelere ve hukuk dergilerine atıf yapma eğilimleriyle birlikte kararlarda dipnot kullanımına sıklıkla rastlanmaktadır.¹⁴² Dipnot iyi bir amaca hizmet edebilir. Dipnot bir hukuki düzenlemeye, ihtiyaç duyulan bir atfa ya da ihtar veya uyarıya yer vermek için iyi bir yerdir. Bununla birlikte,

Müşterek Heyeti, 16.4.2014, No. 346086. Bu karar yazma usulünün modernizmin ve günün beklentilerinin gerisinde kaldığı ve sorunlu olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁴⁰ İngilizce’deki üst söylemlere örnek olarak “as a matter of fact,” “bear in mind that” “I would venture to suggest that” “it can be said that” veya “it goes without saying that” örnek olarak gösterilebilir. Bkz. Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 265.

¹⁴¹ Lebovits ve Hidalgo, **a.g.m.**, s. 32.

¹⁴² Rodger, **a.g.m.**, s. 237.

dipnot konuyla yakından ilgisi olmayan ve karar yazımından hatırlanan hususların gereksiz şekilde yer aldığı bir amaç için kullanılmamalıdır. Mutlaka bulunması gerekenler haricindeki bilgiler dipnotta yer almamalıdır.¹⁴³ Kararı yazan, her defasında kendisine dipnotun gerekli olup olmadığını sormalı ve ancak dipnotun gerekli olduğuna karar vermesi halinde metne almalıdır.¹⁴⁴ Türk idari yargı uygulamasında dipnota yer verilmemektedir. Dipnot yerine alıntılarının metin içinde parantez arasında yazılması tercih edilmektedir.¹⁴⁵

Kararlarda kullanılacak dil anlamında dikkat edilecek bir diğer konu ise, özellik arz eden bilgilerin karara yazılması konusudur. Hangi bilgilerin önem arz ettiği ve ne şekliyle kararda yer alacağı ya da almayacağı konusunda takdir bütünüyle mahkemeye aittir. Ancak 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında olmadığı belirtilen bazı özellikli bilgilere ilişkin liste, karar yazımında da değerlendirilebilir. Buna göre bu Kanunda yer alan devlet sırrına, ülkenin ekonomik çıkarlarına, istihbarata, özel hayata, haberleşmenin gizliliğine ve ticari sır ilişkin bilgilerin kararda yer almasında mutlaka zorunluluk bulunmuyor ise, yer almamasında fayda bulunmaktadır. Özellikle kişilik haklarını ilgilendiren bilgilere kararda yer verilmemesine özen göstermek gerekir.

Bu bölümde, son olarak değinilmesi gereken konu ise, Fransız idari yargısı da dâhil olmak üzere karşılaştırmalı hukukta kullanılan paragrafların numaralandırılması konusudur. Paragraf numaraları kararlarda yer alan paragraflara anlam katan bir öğedir.¹⁴⁶ Bu şekilde numaralandırmanın pek çok faydası vardır. Her şeyden önce kararların daha kolay bir şekilde yazılmasını ve okunmasını sağlar. Benzer şekilde, numaralandırma kararlardaki düzene katkı sunmaktadır. Yine kümülatif bir şekilde değil de belirli yerine atfı yapılmasına olanak sunması nedeniyle kararın akademik eserlerde tahlil edilmesini kolaylaştırır. Tüm yargı organları tarafından neredeyse aynı şekilde kullanılan paragraf numaralarının Türk idari yargısında da hayata geçirilmesi yerinde olur.

6. Kararların Uzunluğu

Kararların uzunluğu konusu kararın işlevselliği ile yakından ilgilidir. Uzun ya da kısa karar yazmanın mahkeme ve kararların muhatapları üzerinde ciddi etkileri olduğuna kuşku yoktur. Bu bakımdan, idari yargı

¹⁴³ Bell, **a.g.m.**, 28.

¹⁴⁴ Aldisert, Rasch, Bartlett, **a.g.m.**, s. 41.

¹⁴⁵ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarına yapılan atıflar için bkz. Danıştay, Sekizinci Daire, 25.1.2013, E:2010/9130, K:2013/302. Bilimsel çalışmalara yapılan atıflar için bkz. Danıştay, Onikinci Daire, 25.3.2013, E:2013/51, K:2013/2068.

¹⁴⁶ Rodger, **a.g.m.**, s. 231.

kararlarının uzunluğu, üzerinde özenle durulması gereken bir konudur. Bu uzunluğun optimum noktası ile ilgili olarak yapılan bir çalışma olmamakla birlikte, benzer yargı organlarının kararları ile karşılaştırma yapmak suretiyle bir sonuca varılabilir.

Avrupa ve özellikle Amerika mahkemelerinin kararları konusunda yapılan değerlendirmeler, bu kararların gereğinden fazla uzun olduğu konusundadır. Bu sorunun aşılması adına pek çok çalışma yapılmıştır. Konuyu ele alan çalışmalara göre, avukat dilekçelerinin uzun olduğundan yakınan hâkimler, uzun yazma konusunda avukatlardan daha tecrübelidir.¹⁴⁷ Hâkimlerin yazdıkları kararların çok uzun olduğu ve pek çok referans ile kesildiği konusunda yaygın bir şikâyet söz konusudur. Konunun özü hakkında gerekli tahlili yapmaktan ziyade bütünlüğü bozacak şekilde ve konunun etrafında dönen tartışmalarla okuyucu gayrı memnun edilmektedir.¹⁴⁸

Yargı kararlarının okuyucuları ve kullanıcıları çok yoğunlardır. Bunun bir sonucu olarak, çok seçici bir okuma alışkanlıkları vardır. Karar okuyucular, özellikle uyuşmazlığın tarafı olmayan geniş kitleler, uyuşmazlığın konusunu, temel noktaları, ilgili maddi olayı, hangi içtihadın konuyla uyumlu olduğunu, bunun nasıl uygulanacağını, kararın sonucu ve bu karardan çıkarılacak hukuk kuralını hızlıca öğrenmeyi beklemektedirler.¹⁴⁹ Bu bakımdan, muhtemeldir ki kararın uzunluğu arttıkça, okuyucu sayısı düşmektedir.¹⁵⁰ Buna karar okuyucusunun dikkatinin ekonomik kullanımı denilebilir.

Hukuk öğretimine verilen büyük öneme rağmen, uzun yargı kararlarının bu bakımdan da çok avantajlı olmadığı savunulmaktadır. Hukuk öğretimi sırasında, hukuk öğrencilerinin geniş kararları anlamaları ve tahlil etmeleri kolay değildir.¹⁵¹ Uzun yargı kararları aynı zamanda kararları yazanlar bakımından da sürdürülmesi çok zor bir yükümlülüktür.¹⁵² Bu bakımdan, aslında uzun karardan beklenen pek çok fayda yerine gelmemiş olmaktadır.

İdari yargı ile yakından ilgili olan bazı yabancı mahkemelerin kendi sitelerinde yayınladıkları son beş kararların uzunlukları toplanarak karar

¹⁴⁷ Gerald Lebovits, "Short Judicial Opinion: The Weight of Authority", **New York State Bar Journal**, cilt 76, sayı 7, 2004, s. 64.

¹⁴⁸ Aldisert, Rasch, Bartlett, **a.g.m.**, s. 21.

¹⁴⁹ Ibid, s. 2.

¹⁵⁰ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 252.

¹⁵¹ Ibid, s. 254, 255.

¹⁵² Ibid, s. 255.

sayısına bölünmek suretiyle yaklaşık olarak karar uzunlukları bulunmaya çalışılmıştır. Buna göre, kararların uzunluğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde 19¹⁵³, Uluslararası Para Fonu İdare Mahkemesinde 39¹⁵⁴, Avrupa Konseyi İdare Mahkemesinde 13¹⁵⁵, Belçika Danıştayında 10¹⁵⁶ ve Fransız Danıştayında 5¹⁵⁷ sayfadır. Bu uzunluk ise Türk Danıştay kararları yönünden ise 3 sayfadır.¹⁵⁸ Bu rakam Türk idare ve vergi mahkemeleri için ise sadece 2 sayfa civarındadır.¹⁵⁹ Görüldüğü üzere, bu yargı sistemleri içinde Türk ve Fransız idari yargı kararları en kısa olanlardır.

Yargıları daha uzun karar yazan yabancı düşünürlerin ulusal mahkemelerini daha kısa karar yazmaya zorlamak için ileri sürdükleri argümanların, Türk idari yargı uygulaması için doğru olmayacağını anılan rakamlar ortaya koymaktadır. Kararların gereksiz yere uzatılması yanlıştır. Bununla birlikte on sayfanın altında olan kararlar, uzun olarak nitelendirilmemelidir. Yine, karmaşık ve önemli hukuki sorunun tartışıldığı kararların öz ve kısa olması erdem değildir.¹⁶⁰

Tüm unsurları içeren optimum uzunluktaki kararların muhataplarınca daha tatmin edici bulunacağı savunulabilir. Bununla birlikte, Danıştayın ve idari yargının kararlarını kısa ve pratik yazmalarının bir nedenini de önlerinde karara bağlanmayı bekleyen çok sayıda dava dosyası oluşturur.¹⁶¹ Bu kadar bekleyen ve makul süre içerisinde karara bağlanma konusunda

¹⁵³

(Erişim)

[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{"documentcollectionid2":\["GRAND CHAMBER"\],"CHAMBER"}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{), 17 Nisan 2014.

¹⁵⁴ (Erişim) <http://www.imf.org/external/imfat/jdgmnts.htm>, 17 Nisan 2014.

¹⁵⁵ (Erişim) http://www.coe.int/T/AdministrativeTribunal/WCD/judg_merits_en.asp, 17 Nisan 2014.

¹⁵⁶ (Erişim) http://www.conseil-etat.be/index.asp?page=caselaw_results&lang=fr&qu=2014&method=and&index=arr&s_lang=fr, 17 Nisan 2014.

¹⁵⁷ (Erişim) <http://www.conseil-etat.fr/fr/base-de-jurisprudence/>, 17 Nisan 2014.

¹⁵⁸ Kararlar için bu uzunluk, 14 tane dava dairesi ile İdari Dava Daireleri Kurulu ve Vergi Dava Daireleri Kurulunun 2013 yılında aldığı ilk kararların uzunlukları bulunarak daire ve kurul toplam sayısına bölünmesi suretiyle belirlenmiştir.

¹⁵⁹ Kararlar için bu uzunluk, Ankara, İstanbul, Bursa, İzmir, Antalya, Trabzon ve Van illerinde görev yapan birinci idare ve vergi mahkemelerinin, tek mahkeme varsa o mahkemenin, 2013/1 veya bunun henüz karara bağlanmamış olması halinde 2012/1 esas numaralı dosyalarda verilen kararların toplanması ve mahkeme sayısına bölünmesi suretiyle belirlenmiştir.

¹⁶⁰ Lebovits, **a.g.m.**, s. 61.

¹⁶¹ 2013 yılı sonu itibarıyla sadece Danıştayda karara bağlanmayı bekleyen dosya sayısı 190.120 olduğu Danıştay intranet sitesinde yayımlanmıştır. (Erişim) Bkz. http://intranet.danistay.gov.tr/upload/2013_cikarilan_dosya.pdf, 21 Nisan 2014.

sorun yaşanan uyumsuzluk varken, nispeten daha az önemli olan uzun karar yazma konusunda beklentiye girmek rasyonel olmayabilir. Ancak bir şekilde iş yükünün hafiflemesi halinde, zaman içerisinde kararların daha uzun ve açıklayıcı yazılması yerinde olur.

8. Sonuç

Öncelikle ifade etmek gerekir ki mahkeme kararlarının yazımı konusunda tek bir tarz yoktur.¹⁶² Karşılaştırmalı hukuktan çıkan verilerden de anlaşılacağı üzere, her yargı sistemi kendisine ait bir yazma şekli geliştirmiştir ve ona göre yeknesak olarak tüm sistem içerisinde aynı şekli uygulamaktadır. Her ne kadar bağımsızlıklarının bir gereği olarak hâkimlerin, kararlarının şekli ve dili konusunda serbest oldukları yönünde görüş ve uygulamalar mevcut ise de, kararların şekli konusunda belirleme yapılması normal karşılanmaktadır.¹⁶³

Türk Danıştay tarafından Fransız Danıştayından esinlenerek geliştirilen ve sonrasında tüm idari yargı tarafından ortak bir şekilde, yaklaşık bir asırdır kullanılan karar yazma şekli sorunludur. Yargı alanında ortaya çıkan sonucun kalitesini somut olarak ölçmek kolay değilse¹⁶⁴ bile, idari yargının karar yazma şeklinin yeterince işlevsel olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu yetersizliğin önemli bir kısmının mehz Fransız idari yargı kararları için de geçerli olduğu söylenebilir. Bu kapsamda, kararların şeklinde bir kısım değişikliklere gidilmesi gerekir.

Öncelikle kararların bölümlerinin tam olarak birbirlerinden ayrılması gerekir. Kararın oryantasyon, uyumsuzluğun nitelenmesi, maddi olay ve hukuk, tarafların argümanları ile değerlendirme ve sonuç bölümlerinin mutlaka ayrı ve açık bir şekilde yazılması gerekir. Bunların ayrılması, her bir bölüme bir başlık verilmesi ile mümkün olabilir. Böyle olması durumunda, kararın muhatapları aradıkları bilgileri bir arada ilgili başlıkların altında bulabilirler.

İkinci olarak, idari yargı kararlarında tarafların argümanları yeterince yer bulamamaktadır. Genel olarak, tarafların iddialarının birkaç cümleyle

¹⁶² Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 238.

¹⁶³ Rodger, **a.g.m.**, s. 227. Yargı, diğer devlet kurumlarına göre tutucu ve şekilci özelliği ile öne çıkmaktadır. Bu bakımdan karar şeklinin değiştirilmesinin kolay olmadığına ilişkin tespit için bkz. Etrail Aydemir, “Kararların Anlaşılır Olması”, **Ankara Barosu Dergisi**, sayı 1, 1973, s. 29.

¹⁶⁴ Stephen J. Choi ve G. Mitu Gulati, “Which Judges Write Their Opinions (And Should We Care)?”, **Florida State University Law Review**, sayı 32, 2005, s. 1083.

sınırlandırılması ve verilen kararın gerekçesinin bu argümanlar ekseninde gelişmemesi, idari yargı kararlarını itibarsızlaştıran bir durumdur. Kararlarda tarafların argümanlarına ayrı bir bölüm olarak yer verilmesi sorunu çözecektir.

Kararın tüm paragraflarına bir numara verilmesi gerekir. Böylece, istenen bilgi daha belirgin bir yerde bulunabilecek, kararın kendi içinde veya başka kararlara yapılacak atıflarda açık bir belirleme yapılabilecektir. Bu yöndeki uygulama Türk hukukuna yabancı olmaktan çıkmıştır. Bireysel başvuru üzerine verilen kararlarda Anayasa Mahkemesi bu usulü uygulamaktadır.¹⁶⁵ Cümlelerin de mutlaka daha kısa tutulması gerekir. İdari yargı kararlarında kullanılan cümlelerin bu derece uzun olması ve ekler, bağlaçlar ve noktalama işaretleriyle birbirine bağlanması verilen mesajı zayıflatmakta ve bilgilerin takibini zorlaştırmaktadır. Kısa cümlelerle yalın ve açık bilgi vermeyi idari yargı keşfetmek durumundadır. İdari yargı kararlarının yabancı dillere çevrilebilmesi ve bu suretle uluslararası hukuk toplumunun kullanımına sunulabilmesi ancak böyle mümkün olabilir.

Kararların yazılması süreciyle ilgili uygulamada bir pratiklik geliştiği görülebilir. Ancak verilen kararın yazılması sonrasında karar veren heyetin karar metni için tekrar bir toplantı yapmaması, özellikle Danıştay için bir eksikliklerdir. Danıştayda karar yazma sorumluluğunun bütünüyle tetkik hâkimine bırakılması ve çoğu zaman yazılan kararın ciddi bir müdahale olmadan kabul edilmesi bir sorundur. Yazılan kararın, denetleyen üye dışında diğer karar verenler tarafından görülmeden imzaya sunulması, sonradan yapılacak bir müdahaleyle sürecin yeniden başlaması sonucunu doğurur ki bunu önlemek adına müdahalesizlik bir kural halini almıştır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu da formül kararların (boiler plate) varlığıdır. Kararların kopyala ve yapıştır usulü ile yazılması, kararların kalitesine yönelik bir tehdittir. Mahkemelerin verdikleri kararları kısa süre içerisinde yazmaları gerekmektedir ki gelmekte olan davalarla başa çıkabilsinler. Bununla birlikte mahkemelerin formül kararlardan kaçınmaları gerekmektedir. Her bir kararın amacı ve içeriğinin farklı olması gerekir. Bu bakımdan, standartlaşmış uyuşmazlıklarda bile formül karar yazılmamalıdır. Mahkemenin tarafların iddialarını, maddi olayı ve farklı hukuksal metinleri zayıflatarak kararları formüle sıkıştırmaya çalışması kabul edilemez. Formül kararlarla adaletin tesis edilmesi beklenemez. Seri üretim (cookie-cutter)

¹⁶⁵ Bkz. Anayasa Mahkemesi, İkinci Bölüm, 20/2/2014, Başvuru No. 2012/152.

kararlar, uyuşmazlığın taraflarının ve kararı okuyanların ağızlarında ekşi bir tat bırakır.¹⁶⁶

Yerel mahkemelerden ziyade özellikle Danıştayın hukuki ve maddi sebepleri aynı veya benzer olan uyuşmazlıklarla başa çıkmak için formül karar dışında kullanabileceği bir başka alternatifi daha vardır. Bu da, benzer nitelikli uyuşmazlıklardan birini detaylı bir şekilde inceleyip karara bağladıktan sonra diğer dosyalar hakkında kısa karar yazmaktır. Bu takdirde, ana karar uyarınca yazılacak kararlarda sonuç kısmı bulunmakla birlikte kararın diğer bölümlerinde çok ciddi bir kısalmaya gidilebilir. Bu yolun kullanılmasıyla içtihat farklılıklarının önüne geçilebileceği gibi muhataplarında Danıştay kararlarına karşı daha fazla saygı uyanacağı da açıktır.

¹⁶⁶ Lebovits, Curtin, Solomon, **a.g.m.**, s. 302.

KAYNAKÇA

- Administrative Justice in Europe (Fransa Raporu), (Erişim)
http://www.juradmin.eu/en/eurtour/i/countries/france/france_en.pdf, 10 Nisan 2014.
- ALDISERT, Ruggero J., **Opinion Writing**, Bloomington, Liberty Drive, 2009.
- ALDISERT, Ruggero J., RASCH, Meehan, BARTLETT, Matthew P., “Opinion Writing and Opinion Readers”, **Cardozo Law Review**, sayı 31, 2009, s. 1-43.
- ARİSTOTELES, **Retorik**, çev. Mehmet H. Doğan, 11. baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2013.
- AYDEMİR, Etrail, “Kararların Anlaşılır Olması”, **Ankara Barosu Dergisi**, sayı 1, 1973, s. 29-32.
- BASTIAT, Frederic, Hukuk, çev. Yıldırım Arsan, Ankara, Liberte Yayınları, 2005.
- BELL, Griffin B., “Style in Judicial Writing”, **Journal of the National Association of Administrative Law Judiciary**, cilt 1, sayı 2, 1981, s. 26-29.
- CANDAN, Turgut, **Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, 2. baskı, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2006.
- CHOI, Stephen J., GULATI, G. Mitu, “Which Judges Write Their Opinions (And Should We Care)?”, **Florida State University Law Review**, sayı 32, 2005, s. 1077-1122.
- COŞKUN, Sabri, KARYAĞDI, Müjgan, **İdari Yargılama Usulü: Örnek İçtihatlar ve Yorumlar**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001.
- FRIEDMAN, Peter, “What is a Judicial Author”, **Mercer Law Review**, sayı 31, 2009, s. 519-539.
- GÖZLER, Kemal ve KAPLAN, Gürsel, **İdare Hukuku Dersleri**, 11. baskı, Bursa, Ekin Basım, 2011.

- GUTHRIE, Chris, RACHLINSKI, Jeffrey J., WISTRICH, Andrew J., “Inside the Judicial Mind”, **Cornell Law Review**, sayı 86, 2001, s. 777-830.
- HAMILTON, Alexander, The Federalist No. 78, 1987, (Erişim)
<http://www.constitution.org/fed/federa78.htm>, 1 Mart 2014.
- KARAVELİOĞLU, Celal, **İdari Yargılama Usulü Kanunu**, 4. baskı, Akçaabat, Top-Kar Matbaacılık, 1999.
- KERR, Orin S., “How to Read Legal Opinions”, **The Green Bag**, cilt 11, sayı 1, 2007, s. 51-63.
- LEBOVITS, Gerald, CURTIN, Alifya V., SOLOMON, Lisa, “Ethical Judicial Opinion Writing”, **Georgetown Journal of Legal Ethics**, sayı 21, 2008, s. 237-309.
- LEBOVITS, Gerald, HIDALGO, Lucero Ramirez, “Advice to Law Clerks: How to Draft Your First Judicial Opinion”, **Westchester Bar Journal**, sayı 36, 2009, s. 29-34.
- LEBOVITS, Gerald, “Short Judicial Opinion: The Weight of Authority”, **New York State Bar Journal**, cilt 76, sayı 7, 2004, s. 60-64.
- MacCORMICK, Neil, **Legal Reasoning and Legal Theory**, Oxford, Clarendon Press, 2003.
- POSNER, Richard A., “Judges' Writing Styles (And Do They Matter?)”, **University of Chicago Law Review**, sayı 62, 1999, s. 1421-1449.
- RACHLINSKI, Jeffrey J., “Heuristics and Biases in the Courts: Ignorance or Adaptation?”, **Georgetown Journal of Legal Ethics**, sayı 79, 2000, s. 61-102.
- RODGER, Lord, “The Form and Language of Judicial Opinions”, **Law Quarterly Review**, sayı 118, 2002, s. 226-247.
- STELMARCH, Jerzy, BROŹEK, Bartosz, **Methods of Legal Reasoning**, Dordrecht, Springer, 2006.
- TERRELL, Timothy P., “Organizing Clear Opinions: Beyond Logic to Coherence and Character”, **Judges' Journal**, cilt 38, sayı 2, 1999, s. 4-41.

TOPUZ, İbrahim, ÖZKAYA, Kadir, **Açıklamalı ve İctihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Ankara, Mahalli İdareler Derneği Yayını, 2002.

WHITE, James Boyd, “What’s an Opinion for”, **University of Chicago Law Review**, sayı 62, 1995, s. 1363-1369.

WOLFE, Cristopher, **Judicial Activism: Bulwark of Freedom or Precarious Security**, Maryland, Rowman&Littlefield Publishers, 1997.

YILMAZ, Ejder, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, Ankara, Yetkin Basımevi, 2012.